

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1985 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1986

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1985

VILNIUS

1986

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1985

VILNIUS

1986

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ
ИСТОРИИ ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1985

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1986

Redakcinė kolegija:

Bronius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Alfonsas EIDINTAS, Mečislovas JUCAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVICIUS, Rita STRAZDŪNAITE (sekretorė), Tamara TARŠILOVA, Adolfas TAUTAVIČIUS, Irena VALIKONYTE, Regina ZEPKAITE (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Li237 Lietuvos istorijos metraštis. 1985 metai = Ежегодник истории Литвы. Год 1985/LTSR MA, Istorijos inst., LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Redkol.: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1986. 183 p.: iliustr. Lygiagr. antr. taip pat angl., vok. Str. santr. rus.

LTSR MA istorijos inst. leid. 1985 m. bibliogr. / R. Strazdūnaitė, p. 147—149.— Bibliogr. str. gale ir išnašose.

Knygoje spausdinami pranešimai ir straipsniai apie Šiaulių žemę karo su Ordinu metu (1236 m.), Birutės kalną ir gyvenvietę Palangoje, ekonominę ir socialinę Klaipėdos krašto padėtį 1923—1939 m., Šiaulių prekybos institutą ir jo veiklą 1939—1944 m., Lietuvos liaudį Tarybų Sąjungos tautų kovoje su hitleriniu fašizmu Didžiojo Tėvynės karo metais. Yra žinių apie majoratinius dvarus (XIX a.—XX a. pradžia) ir kt.

L 0505040000—234 Z—86
M854(08)—86

BBK 63.3(2L)
9(TL)

MOKSLINIO GYVENIMO KRONIKA

SVARBIAUSI 1984—1985 m. ISTORIJS INSTITUTO MOKSLINĖS IR MOKSLINĖS ORGANIZACINĖS VEIKLOS REZULTATAI

1985 m. Mokslinių tyrimų kryptis—lietuvių liaudies istorinės raidos dėsningumai.

1984 m. Istorijos institutas sprendė 2 problemas ir pagal jas tyrinėjo 22 temas, užbaigė 11 temų ir parengė 131,6 a. l. rankraščių. Užbaigti darbai sudaro 50% tyrinėjamų temų.

Problemos „Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos, socializmo ir komunizmo kūrimo TSRS istorija“ užbaigtos 6 temos:

1. „Lietuvos miestai socializmo laikotarpiu“ (0,6 a. l., temos vadovai—LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius, ist. m. k. H. Šadžius) parengta tyrinėjimo programa, kurią sudaro trys skyriai: „Tarybų Lietuvos urbanizacija“, „Tarybų Lietuvos miestų socialinė raida“, „Šiaulių miesto raida socializmo laikotarpiu“.

Parengtas temos „Tarybų Lietuvos urbanizacija“ tyrimų planas-prospektas. Remiantis naujausiais tarybinės istoriografijos laimėjimais, jame aptariama urbanizacijos esmė, jos požymiai ir ypatybės, išskiriami raidos etapai, spartaus urbanizacijos proceso socializmo sąlygomis veiksniai. Išryškinami demografiniai, socialiniai, ekonominiai, ekologiniai, urbanistiniai miestų raidos aspektai, gamybinė ir socialinė infrastruktūra. Aptariama miesto ir kaimo ryšių plėtotė, miesto įtakos kaimui didėjimas, esminių skirtumų tarp miesto ir kaimo nykimas.

2. „Lietuvos TSR visuomeninės organizacijos. 1961—1980“ (20 a. l., temos vadovas—ist. m. dr. S. Atamukas).

TSRS ir Lietuvos TSR Konstitucijų šviesoje apibendrinta mokslinių, mokslinių-techninių draugijų, inteligentijos kūrybinių sąjungų, kultūros, švietimo ir gynybos sporto draugijų raida tarybinės visuomenės politinėje sistemoje dabartinėmis sąlygomis. Parodomas TSKP ir Tarybų valstybės rūpinimasis draugijų gretų plėtimu, vidinės demokratijos vystymu, jų vaidmens didinimu valstybės ir gamybos valdyme, visuomeninių reikalų tvarkyme.

3. „Lietuvos TSR gyventojų socialinė-kultūrinė raida dabartinėmis sąlygomis (Etnosocialinis tyrinėjimas)“ (8 a. l., temos vadovas—ist. m. k. J. Mardosa).

Remiantis gyventojų masinės apklausos medžiaga, statistiniais duomenimis, pirmą kartą ištirta miesto šeimos etnodemografinė struktūra, jos sukūrimo ypatumai, šeimos vaidmuo šiuolaikiniuose etniniuose procesuose, taip pat bendri ir išskirtiniai įvairių tautų atstovų šeimos bruožai. Apibendrintas Lietuvos TSR kaimo gyventojų kultūrinis gyvenimas ir nustatytos įvairių socialinių demografinių sluoksnių kultūrinės bei nacionalinės orientacijos. Tyrinėjimų išvados padės nustatyti šiuolaikinių etninių procesų ir šeimos raidos dėsningumus, prisidės prie respublikos darbo žmonių internacionalinio auklėjimo.

4. „Lietuvos TSR Mokslų Akademija, 1941—1962 m. Antroji dalis“ (12 a. l., temos vadovas—ist. m. k. A. Liekis).

Ištirta Lietuvos TSR Mokslų Akademijos struktūra, materialinė bazė, kadry rengimas ir mokslinių tyrimų koordinavimas. Apibendrinti moksliniai tyrimai fizikos ir zoologijos mokslų srityje, aptarti svarbiausieji mokslinio darbo rezultatai. Darbas bus naudingas rengiant MA istoriją.

5. „Stiliaus problemos socialistinio realizmo lietuvių dailėje“ (1 a. l., temos vadovas — menot. k. I. Korsakaitė).

Parengtas tyrimų prospektas, kuriame aptariamos stiliaus kaip vienos iš pagrindinių dailės vertinimo kategorijų problemos. Išryškinti metodologiniai stilistinės analizės klausimai, stiliaus raidos dėsningumai lietuvių tarybinės dailės šakose, dailės kūrinii turinio ir stiliaus sąveika. Parengto prospekto pagrindu bus tyrinėjama dailės kūrinii meniniai aspektai ir idėjinis bei estetinis poveikis žiūrovams.

6. „Lietuvos istorijos metraštis, 1984“ (15 a. l., temos vadovas — LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius). Jame apibendrinti naujausių tyrimų rezultatai, parengti moksliniai straipsniai, pateiktos naujausių tarybinių ir užsienio leidinių Lietuvos istorijos klausimais recenzijos. Parašyta mokslinio gyvenimo kronika.

Parengtos 6 temos iš problemos „Kapitalistinių ir ikikapitalistinių socialinių ekonominių formacijų istorija“:

1. „Romos popiežių bulės dėl kryžiaus žygių prieš prūsus ir lietuvius XIII—XIV a.“ (29 a. l., temos vadovas — ist. m. k. E. Gudavičius).

Parengtas spaudai dokumentų rinkinys, kurį sudaro Lietuvos TSR MA nario koresp. P. Pakarklio surinktos popiežių bulės. Jame atskleidžiamas popiežių vadovaujantis vaidmuo organizuojant kryžiaus žygius prieš Lietuvą XIII—XIV a. Parašyti komentarai bulių tekstams. Leidinys bus naudingas ateistinei propagandai.

2. „Lietuvos TSR MA nario koresp. P. Pakarklio raštai“ (32 a. l., temos vadovai — LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius ir ist. m. dr. prof. M. Jučas).

Parengti spaudai Lietuvos TSR MA nario koresp. P. Pakarklio antiklerikaliniai raštai, kuriuose nagrinėjama reakcinės katalikų bažnyčios veikla Lietuvos politiniame ir socialiniame gyvenime feodalizmo laikotarpiu. Pateikiami tyrimų rezultatai šiomis temomis: organizacinė ir ideologinė popiežių veikla lietuvių tautos kovų su Vokiečių ir Livonijos ordinu metu: politinis krikščionybės panaudojimas prūsų, lietuvių ir latvių tautoms pavergti ir šių tautų, padedant rusų tautai, kova su pavergėjais XIII—XV a.; katalikų bažnyčia kaip feodalinio išnaudotojas Lietuvoje XV—XIX a. ir jos privilegijauta teisinė padėtis feodaliniame visuomenėje. Ižanginiame straipsnyje nušviesta P. Pakarklio veikla, jo veikalų ideologinė ir mokslinė reikšmė. Pateikiama mokslininko darbų bibliografija, komentarai.

3. „Katalikų bažnyčia ir nacionalinis klausimas Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje—XX a. pradžioje“ (3 a. l., ist. m. k. E. Vidmantas).

Nušviesta katalikų bažnyčios socialinė pozicija kapitalizmo įsitvirtinimo laikotarpiu Lietuvoje, atskleistas jos reakcinis vaidmuo lietuvių nacionalinio išsivadavimo judėjime, padėjęs gilinti polonizaciją ir netiesiogiai prisidėjęs prie carizmo vykdomos nacionalinės sprespaudos ir darbininkų judėjimo slopinimo politikos. Nušviečiama besiformuojančios nacionalinės dvasininkijos klerikalinė kryptis ir parodytas dvasininkų siekimo sutapatinti lietuvių su katalikybe mokslinis nepagrįstumas.

4. „Reakcinė politinė santvarka Lietuvoje 1926—1940 m.“ (10 a. l., temos vadovas — ist. m. k. S. Noreikienė).

Ištirtas lietuvių tautininkų sąjungos įvestas fašistinis režimas (1926—1940 m.), jo priemonės darbininkų judėjimui slopinti. Pirmą kartą istoriografijoje nušviesti tautininkų kovos su politiniais varžovais — kitomis buržuazinėmis partijomis ir grupėmis metodai. Aptarti valdžios mėginimai išplėsti fašizmo socialinę bazę pajungiant masines nacionalistines organizacijas ir naudojant socialinę demagogiją. Darbas atskleidžia tautininkų socialinės politikos antilaudinį pobūdį.

5. „Lietuvių vaikų literatūros iliustracija (ikitarybinis periodas)“ (1 a. l., temos vadovas — menot. k. I. Korsakaitė).

Parengtas tyrimų prospektas, kuriame, aptarus iliustracijų vaikams specifiką ir tyrinėjimo aspektus, apžvelgiama ikitarybinio periodo lietuvių knygų vaikams iliustravimo ir apipavidalinimo istorinė raida. Išryškintas iliustracijos vaidmuo lietuvių knygoms meno raidai, parodytas ryšys su visos dailės ir kultūros plėtoje. Nusakoma estetinė, auklėjamoji ir pažintinė iliustracijų vaikams funkcija, aptariamas jų nacionalinis savitumas ir interacionaliniai bruožai.

Parengtos pažymos ir informacijos įvairiais instituto mokslinės ir mokslinės organizacinės veiklos klausimais, kuriuose apibendrintas kadro rengimas ir kvalifikacijos kėlimas 1949—1983 m., mokslinių tyrimų kryptys (1 a. l., S. Overaitė).

Archeologijos ir Menotyros skyriai dalyvavo ūkiskaitiniuose darbuose pagal 6 sutartis su organizacijomis už 47,6 tūkst. rb. Archeologai vykdė 5 paminklų tyrinėjimus ir

užbaigė 3 objektų tyrimus (vadovas — ist. m. k. J. Stankus). Pagal sutartis su Lietuvos TSR kultūros ministerija Menotyros skyriaus teatrologų grupė (vadovas — menot. k. A. Vengris) tyrinėjo lietuvių teatro raidą.

Išleista 10 veikalų, jų apimtis 138,81 sąl. leid. l. arba 117,07 sp. l., paskelbti 47 moksliniai straipsniai (34,2 a. l.), iš jų 19 sąjunginėje ir kitų respublikų spaudoje, 2 — užsienio leidiniuose.

Metų pabaigoje institute buvo 75 mokslo darbuotojai, iš jų: 1 akademikas, 2 nariai korespondentai, 9 mokslų daktarai ir 34 mokslų kandidatai. Turintieji mokslinius laipsnius sudarė 57,3%.

Institute metų pabaigoje buvo 10 aspirantų, iš jų 2 akivaizdinėje aspirantūroje. Aspirantūrą baigė 4 aspirantai: 1 akivaizdinę (07.00.02. TSRS istorija), 3 neakivaizdinę (2 — 07.00.06. Archeologija, 1 — 17.00.04. Vaizduojamoji dailė). 1 neakivaizdinis aspirantas apgynė istorijos mokslų kandidato disertaciją, nesibaigus aspirantūros laikui. Priimti į aspirantūrą 2 aspirantai: 1 į akivaizdinę (17.00.01. Teatro menas), 1 į neakivaizdinę (07.00.02. TSRS istorija). Aspirantų rengimo planai įvykdyti.

Kapitalizmo istorijos skyriaus v. m. b. R. Zepkaitei suteiktas istorijos mokslų daktaro mokslinis laipsnis (07.00.02 — TSRS istorija). To paties skyriaus v. m. b. ist. m. dr. L. Mulevičiui suteiktas profesoriaus mokslinis vardas.

Istorijos mokslų kandidato disertacijas apgynė 3 darbuotojai ir AAK jiems patvirtino mokslinį laipsnį (J. Rekešius (07.00.02. TSRS istorija), V. Kazakevičius (07.00.06. Archeologija), P. Kalnius (07.00.07. Etnografija).

Istorijos instituto mokslinė taryba surengė 12 posėdžių, įvyko 2 gamybiniai susirinkimai, 34 išplėstiniai direkcijos posėdžiai.

Problemėnė taryba „Lietuvos TSR istorija“ (pirmininkas — LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius) parengė ir aptarė suvestinį mokslinių tyrimų planą 1985 metams, svarstė mokslinio darbo ataskaitas, tvirtino disertacijų temas.

Problemėnė taryba „Lietuvos meno istorija“ (pirmininkas — LTSR MA akad. J. Gaudrimas) dalyvavo respublikinės mokslinės konferencijos „Lietuvių tarybinio meno aktualios idėjinės estetinės problemos“ ir jai skirto leidinio rengime (konferencija įvyko 1984.X.23—24), aptarė rengiamą spaudai leidinį „Lietuvių tarybinės dailės raida. 1940—1960 m.“, tvirtino disertacijų temas.

Surengta 1 tarprespublikinė ir 5 respublikinės mokslinės konferencijos.

Be to, instituto mokslininkai dalyvavo 1 tarptautinėje konferencijoje, 4 TSRS MA ir sąjunginių respublikų renginiuose bei 4 mūsų respublikos kitų įstaigų organizuose konferencijose. Iš viso mokslinėse konferencijose perskaityta 52 pranešimai.

Surengtas respublikinis mokslinis seminaras „Taikomieji mokslai Lietuvos TSR Mokslų Akademijoje“.

Instituto metodologiniame (filosofiniame) seminare surengti 6 užsiėmimai (vadovas — ist. m. dr. S. Atamukas), įvyko 6 bendri instituto moksliniai seminarai (vadovas — ist. m. dr. M. Jučas) ir 9 teorinės diskusijos skyriuose.

Istorijos institutas plėtojo kūrybinius ryšius su TSRS MA, Baltarusijos TSR MA ir kitų respublikų mokslo įstaigomis bei Lietuvos TSR mokslo įstaigomis ir organizacijomis.

Bendradarbiavimas buvo plėtojamas pagal kūrybines sutartis:

su TSRS MA TSRS istorijos institutu: parengtas spaudai teminis straipsnių rinkinys „Tarybinių tautų dvasinio gyvenimo internacionalizavimas dabartinėmis sąlygomis“, pradėta rengti „Lietuvos Metrika“;

su TSRS MA Archeologijos instituto Leningrado skyriumi: Istorijos institutui teikiama parama rengiant archeologų kadrus, keičiamasi moksline informacija;

su Baltarusijos TSR MA Istorijos institutu: aptarti kūrybinio bendradarbiavimo rezultatai ir numatytos bendrų tyrinėjimų kryptys, rengiamas leidinys „Lietuvos ir Baltarusijos sentienos“, surengta bendra jaunųjų istorikų konferencija, padedama rengti archeologų kadrus;

su Vilniaus V. Kapsuko universiteto Istorijos fakultetu: parengtas ir išleistas bendras leidinys „Pirmasis Lietuvos Statutas“, fakulteto dėstytojai stažavosi institute, vyko bendra archeologinė ekspedicija;

su Vilniaus V. Kapsuko universiteto Medicinos fakultetu: teikiama medžiaga antropologiniams tyrimams, bendradarbiaujama tyrinėjant problemą „Lietuvių etnogenėzė“;

su Vilniaus valstybiniu pedagoginiu institutu: instituto direktorius LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius ir VVPI rektorius prof. dr. J. Aničas skaitė pranešimus kolektyvuose; dėstytojai stažavosi institute, vyko bendros archeologinės ekspedicijos;

su Šiaulių miestu: parengtas ir įteiktas spaudai leidinys „Šiaulių praeitis ir dabartis“, sudarytas Šiaulių miesto istorijos tyrimų prospektas, miesto laikraštyje skelbiami instituto darbuotojų straipsniai, surengtos mokslo dienos miesto pedagogams;

su Lietuvos TSR kultūros paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija: išleistas leidinys „Muziejai ir paminklai, kn. 6“, padėjo rengti leidinį „Kraštotyra“, instituto mokslininkai dalyvavo Draugijos organizacinėje veikloje, teikė konsultacijas.

Į užsienį buvo išvykęs 1 mokslininkas — į Lenkijos LR; iš užsienio šalių buvo atvykę 3 mokslininkai: 2 — iš Lenkijos LR, 1 — iš JAV.

Archeologijos skyrius surengė 4 ekspedicijas, kuriose dirbo 14 grupių, jos tyrinėjo 26 objektus, ištyrė 9 paminklus, iš jų ūkiskaitiniais pagrindais dirbo 4 grupės, jos tyrinėjo 5 paminklus, užbaigė 3 objektų archeologinius kasinėjimus, įsivavinta 27,6 tūkst. rb (planas viršytas 2,6 tūkst. rb). Ekspedicijos sukaupe vertingos archeologinės medžiagos.

Etnografijos skyrius organizavo 12 ekspedicijų. Skyriaus darbuotojai kartu su TSRS MA N. Miklucho-Maklajaus etnografijos institutu vykdė temas „Etnokultūriniai procesai šiuolaikinėje šeimoje“ tyrimus. Ekspedicijose sukaupta daug vertingos medžiagos: užpildyta apie 1600 anketų bei aprašų, padaryta apie 600 brėžinių ir piešinių, arti 2100 foto- nuotraukų.

Instituto bendradarbiai dalyvavo mokslinių žinių propagavime: surengtos 2 mokslo dienos (Šiaulių mieste ir Akmenės raj.), paskelbta 90 mokslo populiarinimo straipsnių, 57 kartus kalbėta per radiją ir televiziją, perskaitytos 222 paskaitos visuomenei.

1985 m. Mokslinių tyrimų kryptis — lietuvių liaudies istorinės raidos dėsningumai.

1985 m. Istorijos institutas sprendė 2 problemas ir pagal jas tyrinėjo 21 temą, užbaigė 10 temų ir parengė 126 a. l. rankraščių. Užbaigti darbai sudaro 47,6% tyrinėjamų temų.

Problemos „Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos, socializmo ir komunizmo kūrimo TSRS istorija“ baigtos 5 temos:

1. „Naujausios buržuazinės istoriografijos lietuvių liaudies istorijos klausimais mokslinė kritika“ (15 a. l.), temos vadovai — ist. m. dr. S. Atamukas ir LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius).

Parengtas spaudai kolektyvinis veikalas, kuriame, vadovaujantis marksistine-leninine metodologija, TSKP ir Lietuvos KP dokumentais, išanalizavus naujausią istoriografiją, atskleistas buržuazinių „sovietologų“, tarp jų ir lietuvių reakcinių emigracijos veikėjų išvadų mokslinis nepagrįstumas tokiais svarbiais socializmo kūrimo ir tolesnio realiojo socializmo tobulinimo klausimais, kaip vadovaujantis partijos vaidmuo, Tarybinės valstybės agrarinė, socialinė, demografinė, kadry, kultūrinė, nacionalinė politika ir respublikos laimėjimai socialiniame ekonominiame ir kultūriniame gyvenime.

2. „Tarybų Lietuvos moksliniai-techniniai ryšiai“ (9,5 a. l., temos vadovas — ist. m. K. Strumskis).

Remiantis leninine nacionaline politika, apibendrinti Tarybų Lietuvos moksliniai-techniniai ryšiai su sąjunginėmis respublikomis ir užsienio šalimis dabartiniame etape. Kompleksiškai ištirtos šio bendradarbiavimo kryptys ir formos, atskleistas jo vaidmuo respublikos mokslo raidai ir mokslinei-techninei pažangai. Apibendrinta TSKP patirtis plėtojant Lietuvos TSR mokslinių tyrimo įstaigų sistemą ir stiprinant jos materialinę-techninę bazę. Nušviestas kūrybinis bendradarbiavimas vykdant mokslinius tyrimus ir diegiant jų rezultatus į gamybą, parodoma savitarpio parama rengiant mokslinius kadrus ir keliant jų kvalifikaciją. Ištirti Tarybų Lietuvos moksliniai-techniniai ryšiai su užsienio šalimis. Parengtas darbas bus panaudotas rengiant apibendrinamąjį veikalą bei pasitarimus internacionaliniam darbo žmonių auklėjimui.

3. „Etnokultūriniai procesai dabartinėje šeimoje“ (3 a. l., temos vadovas — ist. m. k. J. Mardosa) — bendri tyrinėjimai su TSRS MA N. Miklucho-Maklajaus etnografijos institutu.

Gyventojų masinės apklausos, statistinių duomenų pagrindu pirmą kartą apibendrinti etnokultūriniai procesai Lietuvos TSR gyventojų nuklearinėse šeimose. Nušviesti šeimos narių kalbiniai kontaktai su masinės komunikacijos priemonėmis, išryškinti jų ypatumai vientautėse ir nacionaliniu atžvilgiu mišrioje šeimose. Parodyti pasikeitimai profesiona-

liosios kultūros vartojime tarp kaimo ir miesto gyventojų šeimose. Tyrimų išvados padeda nustatyti šiuolaikinių etninių procesų dėsningumus, turi svarbią reikšmę idėjiniam-politiniam darbo žmonių auklėjimui ir atskleidžia šeimos vaidmenį perduodant etnokultūrinės tradicijas.

4. „Lietuvos socialistinio kaimo kultūra ir buitį“ (16 a. l., temos vadovė — ist. m. k. A. Vyšniauskaitė).

Užbaigtas Lietuvos socialistinio kaimo kultūros ir buities tyrimas. Remiantis etnografinės apklausos, tiesioginio fiksuojamųjų reiškinių stebėjimo ir kitais duomenimis, darbe išanalizuoti pažangūs poslinkiai, įvykę socializmo sąlygomis Rytų ir Pietryčių Lietuvos TSR kaimo gyventojų materialinėje ir dvasinėje kultūroje, nustatyta etninių ir internacionalinių buities kultūros elementų integracija dabartiniame etape. Tyrimo duomenys atskleidžia socialistinio gyvenimo būdo pranašumus ir prisideda prie Lietuvos kaimo kultūros tolesnės raidos praktinių uždavinių sprendimo.

5. „Lietuvos istorijos metraštis. 1985 metai“ (15 a. l., temos vadovas — LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius).

Parengtas sekantis tęstinio leidinio tomas, kuriame apibendrinti Lietuvos istorijos nuo seniausiųjų laikų iki mūsų dienų naujaisi tyrinėjimai: parušti moksliniai straipsniai ir istorijos šaltinių publikacijos, pateikiama terminija, recenzijos, mokslinio gyvenimo kronika, bibliografija.

Problemos „Kapitalistinių ir ikikapitalistinių socialinių ekonominių formacijų istorija“ ištirtos 5 temos.

1. „Pirmykštė bendruomenė Lietuvoje“ (26 a. l., temos vadovė — ist. m. dr. R. Rimantienė).

Panaudojant archeologijos duomenis, išnagrinėta krašto gyventojų buitį bei ūkis neolito ir ankstyvojo metalo laikotarpiams, apibendrinti etnokultūriniai procesai. Atskleisti Lietuvos pajūrio ir šiaurės rytų sričių vietiniai ypatumai. Nušviesti kai kurie šių sričių gamybinių jėgų pažangos ir senųjų gyventojų socialinės raidos aspektai, pirmykštės bendruomeninės santvarkos irimo laikotarpiu. Apibendrinti baltų genčių sąjungų ryšiai su gretimomis gentimis, parodyta šių ryšių dinamika.

2. „Lietuvių valstiečių materialinė kultūra. IV dalis. Verslai“ (15 a. l., temos vadovas — ist. m. k. V. Morkūnas).

Remiantis etnografinė medžiaga, išnagrinėti valstiečių verslai: gyvulininkystė, žvejyba; bitininkystė, transporto priemonių ir pakinktų gamyba feodalizmo ir kapitalizmo laikotarpiais. Išnagrinėta materialinės kultūros raidos duomenų organizavimo pakitimams. Pirmą kartą kompleksiskai apibendrinti darbo įgūdžių perdavimo būdai, gamybos organizavimo formos, žaliavų ir įrankių įsigijimas, kaimo amatininkų produkcijos realizavimas. Atskleisti etniniai kontaktai ir tarpusavio ryšiai šiose srityse.

3. „Mokslinių draugijų veikla lietuvių etnografijos srityje“ (8 a. l., temos vykdytojas — ist. m. k. V. Milius).

Apibendrintas įvairių kraštų mokslinių draugijų (Lietuvių literatūros, Rusijos geografų, Rusijos technikų Vilniaus skyriaus, Lietuvių mokslo, Lenkijos tautotyrininkų, Šiaurės kraštotyros) įnašas tyrinėjant lietuvių liaudies kultūrą. Išnagrinėti XIX a. antrosios pusės ir XX a. pradžios lietuvių inteligentų moksliniai kontaktai su rusų, lenkų, vokiečių tyrinėtojais ir mokslo draugijomis. Apibendrinti minėtų draugijų darbo rezultatai ir mokslinės veiklos internacionaliniai aspektai.

4. „Lietuvių teatras 1930—1940 m.“ (5 a. l., temos vadovas — filoz. m. dr. A. Gaižutis).

Iš marksistinių pozicijų apibendrinti kai kurie lietuvių dramos ir muzikinių teatrų raidos 1930—1940 m. klausimai. Apibendrinta atskirų trupių, žymiausių režisierių ir aktorijų veikla, atskleista jų vieta bendrame lietuvių meninės kultūros kontekste. Parengtas darbas apie Lietuvos socialistinės teatrinės kultūros ištakas yra sudėtinė rengiamo didelio teatro istorijos veikalo dalis.

5. „Lietuvos TSR kultūros paminklų sąvadas“ (temos vadovas — ist. m. dr. M. Jučas, grupių vadovai — ist. m. k-tai V. Urbanavičius, J. Stankus, J. Rekešius).

Tešiamas medžiagos rinkimas keturių tomų leidiniui „Lietuvos TSR kultūros paminklų sąvadas“. Ištirti centrinės ir pietų Lietuvos archeologiniai paminklai bei objektai statybų teritorijose. Panaudojus archeologinių kasinėjimų duomenis, muziejinę medžiagą ir literatūrą, parengta 7,5 a. l. aprašų ir arti 250 paminklų iliustracijos. Ištirti Pietų Lietuvos istorijos paminklai, surinkta medžiaga iš šaltinių ir literatūros. Parengti 6 a. l.

aprašų apie 60 ir brėžinių apie 35 objektus. Patikslintas Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas ir papildomai surinkta medžiaga rengiamam spaudai Sąvado pirmajam tomui, kuris skiriamas Vilniaus miestui.

Archeologinių kasinėjimų ataskaitos sudaro 41 a. l. teksto ir 565 l. brėžinių bei piešinių.

Be to, parengta pažymų ir apibendrinamųjų informacijų apie instituto veiklą 1980—1984 m., mokslinių tyrimų kryptis, specializuotosios ir koordinacinių tarybų veiklą (2,5 a. l., S. Overaitė).

Archeologijos, estetikos ir menotyros skyriai dalyvavo ūkiskaitiniuose darbuose pagal 5 sutartis su organizacijomis už 53,5 tūkst. rb. Archeologai kasinėjo 6 paminklus ir užbaigė 4 objektų tyrimus (vadovas — ist. m. k. J. Stankus). Pagal sutartis su Lietuvos TSR kultūros ministerija, taip pat Estetikos ir menotyros skyriaus teatrologų grupė (vadovas — fil. m. dr. A. Gaižutis) tyrinėjo lietuvių teatro raidą. Ūkiskaitinių darbų planas viršytas 18,5 tūkst. rb.

Institutas išleido 17 veikalų, jų bendra apimtis — 254,35 sąl. l. l., arba 227,81 sp. l. Instituto darbuotojai paskelbė 78 mokslinius straipsnius, recenzijas ir informacijas, kurių bendra apimtis — 47,5 a. l., iš jų: 34 — sąjunginėje spaudoje, 6 — užsienyje.

Metų pabaigoje institute buvo 80 mokslo darbuotojų, tarp jų: 1 akademikas, 3 nariai korespondentai, 10 mokslų daktarų ir 36 mokslų kandidatai. Turintieji mokslinius laipsnius sudarė 57,5%.

1985 m. istorijos mokslų daktaro disertaciją apgynė socialistinės visuomenės istorijos skyriaus vadovas H. Sadžius (TSRS istorija. 07.00.02); istorijos mokslų kandidato disertacijas — šio skyriaus j. m. b. F. Zigaras (TSRS istorija. 07.00.02), buvęs instituto neakivaizdinis aspirantas A. Butrimas (Archeologija. 07.00.06) ir buvęs disertantas V. Tutkus (TSRS istorija. 07.00.02). Be to, Istorijos instituto specializuotoje taryboje apgynė istorijos mokslų kandidato disertacijas 2 archeologai iš Baltarusijos TSR (E. Vaganova ir E. Zaikovskis).

Kapitalizmo istorijos skyriaus v. m. b. ist. m. dr. R. Zepkaitė apdovanota Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštu.

Lietuvos TSR MA Prezidiumo 1985.X.14 nutarimu Nr. 345 Istorijos instituto direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui (vietoj ist. m. dr. prof. M. Jučo) nuo 1985.IX.16 paskirtas fil. m. dr., prof. A. Gaižutis.

Menotyros skyrius pertvarkytas į Estetikos ir menotyros skyrių ir jo vadovu konkurso tvarka išrinktas ir nuo 1985.VII.01 patvirtintas fil. m. dr., prof. A. Gaižutis.

Nuo 1985.IX.02 Feodalizmo istorijos skyriaus vadovo pareigoms paskirtas ist. m. dr., prof. L. Mulevičius (vietoje ist. m. dr., prof. M. Jučo).

Institute metų pabaigoje buvo 10 aspirantų, tarp jų 2 akivaizdinėje aspirantūroje. Aspirantūrą baigė 2 aspirantai: 1 akivaizdinę (TSRS istorija. 07.00.02) — E. Aleksandravičius, kuris pateikė užbaigtą disertaciją, 1 neakivaizdinę (Etnografija. 07.00.07) — V. Cubrinskas. Iš aspirantūros, nesibaigus jos terminui, buvo atleisti 2 aspirantai.

Priimti į aspirantūrą 3 aspirantai: 1 į akivaizdinę (TSRS istorija. 07.00.02); 2 į neakivaizdinę (TSRS istorija. 07.00.02, Etnografija. 07.00.07). Aspirantų rengimo planai įvykdyti.

Istorijos instituto mokslinė taryba surengė 17 posėdžių, įvyko 2 gamybiniai susirinkimai, 32 išplėstiniai direktijos posėdžiai.

Probleminė taryba „Lietuvos TSR istorija“ (pirmininkas — LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius) parengė ir aptarė suvestinį mokslinių tyrimų planą 1986 metams, svarstė mokslinio darbo ataskaitas, tvirtino disertacijų temas, aptarė problemas „Lietuvos TSR bendradarbiavimas su broliškomis respublikomis“ rengimą ir numatė tolesnių tyrimų uždavinius.

Probleminė taryba „Lietuvos meno istorija“ (pirmininkas — LTSR MA akad. J. Gaudrimas) tvirtino disertacijų temas, aptarė TSRS MA Prezidiumo 1985.XI.11. nutarimą „Dėl Sąjunginių respublikų mokslinių tyrimų koordinacinės tarybos 42-osios sesijos“.

Surengta 1 tarptautinė ir 6 respublikinės mokslinės konferencijos.

Be to, instituto mokslininkai dalyvavo 3 tarptautinėse konferencijose, 12 TSRS MA ir sąjunginių respublikų renginių bei 6 mūsų respublikos kitų įstaigų organizuotose konferencijose. Iš viso dalyvauta 25 mokslinėse konferencijose, parengti 46 pranešimai.

Instituto metodologiniame (filosofiniame) seminare surengti 5 užsiėmimai (vadovas — ist. m. dr. S. Atamukas), įvyko 4 bendri instituto moksliniai seminarai (vadovai —

ist. m. dr., prof. M. Jučas ir filol. m. dr., prof. A. Gaižutis) ir 7 teorinės diskusijos skyriuose.

Istorijos institutas plėtojo kūrybinius ryšius su TSRS MA, Baltarusijos TSR MA ir kitų respublikų mokslo įstaigomis bei Lietuvos TSR mokslo įstaigomis ir organizacijomis.

Bendradarbiavimas buvo plečiamas pagal kūrybines sutartis:

su TSRS MA TSRS istorijos institutu — tęsiamas daugiatomio leidinio „Lietuvos Metrika“ rengimas;

su TSRS MA Archeologijos instituto Leningrado skyriumi: Istorijos institutui teikiama parama rengiant archeologų kadrus — stažavosi archeologijos skyriaus j. m. b. ist. m. k. A. Girininkas, keičiamasi moksline informacija;

su Baltarusijos TSR MA Istorijos institutu: apibendrinti 1975—1984 m. kūrybinio bendradarbiavimo rezultatai ir numatytos bendrų tyrinėjimų kryptys 1986—1990 m.; parengti leidiniai „Lietuvos ir Baltarusijos senienos“; „Pergalės Tarybų Sąjungos Didžiajame Tėvynės kare vaidmuo lietuvių ir baltarusių tautų istorijoje“; padedama rengti aukštos kvalifikacijos archeologus Baltarusijos TSR: Istorijos instituto specializuotoje taryboje apgintos 2 kandidatinių disertacijos;

su Vilniaus V. Kapsuko universiteto Istorijos fakultetu; fakulteto dėstytojai stažavosi institute, universitetui specialistai šaltinotyriminkai įsijungė į „Lietuvos Metrikos“ rengimą, buvo tęsiamas bendras darbas prie daugiatomio leidinio „Lietuvos Statutai“;

su Vilniaus V. Kapsuko universiteto Medicinos fakultetu: teikiama medžiaga antropologiniams tyrimams, bendradarbiaujama tyrinėjant problemą „Lietuvių etnogenezė“, universiteto dėstytojai skelbia mokslinius straipsnius instituto leidiniuose;

su Šiaulių miestu: surengtos mokslo dienos, miesto laikraštyje skelbiami instituto darbuotojų straipsniai, pradėti temos „Šiaulių miesto istorija nuo seniausių laikų iki mūsų dienų“ tyrinėjimai;

su Lietuvos TSR kultūros paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija: išleistas leidinys „Muziejai ir paminklai, kn. 7“, instituto mokslininkai padėjo rengti leidinį „Kraštotyra“, dalyvavo Draugijos organizacinėje veikloje, teikė konsultacijas.

Istorijos institutas plėtojo ryšius su TSRS MA ir broliškų respublikų mokslo centrais: dalyvavo „Europos istorijos“ rengime, kuriam vadovauja TSRS MA Visuotinės istorijos institutas; įsijungė į leidinio „Karinė užsienio intervencija Pabaltijyje 1917—1920 m.“, kuriam vadovauja TSRS MA koordinacinė taryba „Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos istorija“; su TSRS MA N. Miklucho-Maklajaus etnografijos institutu: bendrai tiriamas tema „Etnokultūriniai procesai dabartinėje šeimose“, Vilniuje išleistas leidinys „Pabaltijo istorinis-etnografinis atlasas. Zemdirbystė“, kurio rengime dalyvavo Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Leningrado mokslininkai; sąjunginio instituto skyriaus vadovas, ist. m. dr. V. Pimenovas teikė konsultacijas etnosociologinių tyrimų klausimais; užmegzti dalykiniai ryšiai su TSRS kultūros ministerijos Sąjunginiu menotyros mokslinių tyrimų institutu — jame stažavosi Estetikos ir menotyros skyriaus j. m. b. G. Jankevičiūtė.

Į užsienį buvo išvykę 4 mokslininkai: į kapitalistines šalis — 2 (VFR, ir Švedija), į socialistines šalis — 2 (LLR); Iš užsienio šalių buvo atvykę 17 mokslininkų, visi iš socialistinių šalių: 3 — iš LLR, 14 — iš CSSR.

Archeologijos skyrius surengė 4 ekspedicijas, kuriose dirbo 14 grupių, jos tyrinėjo 28 objektus, ištyrė 9 paminklus; tarp jų ūkiskaitiniais pagrindais dirbo 4 grupės, jos tyrinėjo 6 paminklus, užbaigė 4 objektų archeologinius kasinėjimus už 43,5 tūkst. rb (planas viršytas 18,5 tūkst. rb). Ekspedicija sukauė vertingos archeologinės medžiagos.

Etnografijos skyrius organizavo 12 ekspedicijų: jos sukauė daug vertingos medžiagos: užpildyta apie 1100 anketų bei aprašų, padaryta apie 700 brėžinių ir piešinių, arti 1200 fotonuotraukų.

Instituto bendradarbiai dalyvavo mokslinių žinių propagavime: surengtos 2 mokslo dienos (Šiauliuose ir Moletų raj.), paskelbti 34 mokslo populiarinimo straipsniai, 64 kartus kalbėta per radiją ir televiziją, perskaitytos 245 paskaitos visuomenei.

Instituto darbai teigiamai įvertinti Lietuvos TSR MA Prezidiumo 1985 m. rugsėjo 18 d. nutarime Nr. 305 „Dėl Istorijos instituto 1980—1984 metų mokslinės ir mokslinės organizacinės veiklos“, jame pateikta siūlymų dėl ideologiniu požiūriu aktualių tyrimų plėtojimo, socialinio instituto vaidmens didinimo.

Parengti mokslinių tyrimų ir leidinių išleidimo planai dvyliktajam penkmečiui, numatytos mokslinių tyrimų kryptys iki 2000 metų, sudarytas kolektyvo socialinės raidos planas 1986—1990 metais.

S. Overaitė

Konferencijos, pasitarimai, simpoziumai

XIV PABALTIJO MOKSLŲ ISTORIJS KONFERENCIJA

1985 vasario 25—28 d. Rygoje įvyko XIV Pabaltijo mokslų istorijos konferencija „Mokslo ir mokslinių kolektyvų atsiradimas Pabaltijyje“, surengta Latvijos TSR MA ir Tarybinio istorijos, filosofijos, gamtos mokslų ir technikos nacionalinio susivienijimo. Pranešimus skaitė šie Lietuvos mokslininkai: E. Kalindrienė „T. Ivanausko mokslinės mokyklos vaidmuo vystant zoologiją Lietuvoje“, L. Klimka, O. Mažeikienė „Runų kalendoriai Lietuvoje“, L. Klimka, V. Slapkauskas „Lietuvos paleastronomijos pastatų šaltinių apžvalga“, J. Krištopaitis „Mokslo ir technikos paminklai Lietuvoje“, L. Kulvecas „P. Bolio disertacijos IV tezė ir VI Gilberto problema“, V. Lukoševičius, V. Vaišvila „Amžiaus įtaka mokslininko ir mokslinio kolektyvo produktyvumui“, L. Malcienė „Lietuvos skaičių ir tikimybių teorijos mokyklos raidos komunikacinis modelis“, V. Mežutavičiūtė „Pagrindinės mokslinės kryptys Vilniaus medicinos draugijos veikloje XIX a.“, J. V. Nainys, K. Tamašauskas „Zmogaus anatomijos, kaip mokslo, raida Kauno universitete ir Kauno medicinos institute“, J. Norvaišienė „Lietuvos gydytojų sąjunga (1924—1940)“, V. Obelenis, J. Rauba, V. Siudikas „Profesoriaus J. Sopausko įnašas į higienos mokslą Lietuvoje“, I. Petrauskienė „Mokslo ir technikos paminklų tyrinėjimai Lietuvoje ir jų apsauga“, E. Simkūnaitė „Folkloras — lietuvių liaudies medicinos mokykla ir enciklopedija“, R. Talimaa „Ligų kilimo priežastys praeities kartų supratimu“, A. Tupčiauskas, P. Sutinytė „Fizikos mokyklų ir kryptių atsiradimas bei raida Lietuvoje XX amžiuje“, V. Vaškėlis, V. Steponavičius „Chirurgijos mokslo raida Kauno universitete ir Kauno medicinos institute (1922—1982)“, P. Vitkevičius „Vilniaus universiteto mokslinės fizikų mokyklos veikla tiriant elektromagnetinius reiškinius pasaulio mokslo kontekste (XVIII a. vidurys—XIX a. pradžia)“.

I. Petrauskienė

KONFERENCIJA KRIKŠČIONYBĖS IR KULTŪROS LIETUVOJE KLAUSIMAIS

1985 m. kovo 5 d. Lietuvos TSR MA posėdžių salėje įvyko mokslinė konferencija „Krikščionybė ir kultūra Lietuvoje“, kurią surengė Lietuvių kalbos ir literatūros, Istorijos bei Filosofijos, sociologijos ir teisės institutai.

Konferenciją įžanginiu žodžiu pradėjo Lietuvos TSR MA Visuomenės mokslų skyriaus sekretorius J. Macevičius.

Buvo perskaityti septyni pranešimai: akad. J. Jurginio — „Lietuvių pagonybė istoriografijoje“, fil. m. dr. I. Zaksas — „Krikščionybės kultūros vaidmens vertinimas lietuvių ateistinėje literatūroje“, fil. m. k. A. Sverdiolo — „Katalikiškoji kultūros filosofija Lietuvoje“, fil. m. k. I. Zekaitės — „Zemaitės antiklerikalizmas“, fil. m. dr. K. Grigo — „Krikščionybės vaidmuo liaudies pasaulėjautos raidoje“, ist. m. k. I. Lukšaitės — „Reformacija lietuvių kultūros raidoje“, fil. m. k. K. Vosylytės — „Antireliginės ir antiklerikalinės minties atspindžiai lietuvių kalbos frazeologijoje“.

Konferencijos darbą apibendrino ist. m. dr. M. Jučas. Jis pažymėjo, kad įvykusi konferencija yra pirmas trijų institutų kooperavimosi rezultatas. Toks bendradarbiavimas, matyt, bus sėkmingas ir ateityje.

S. Gutautas

10 METŲ KŪRYBINIO BENDRADARBIAVIMO

1985 m. kovo 21 d. įvyko iškilmingas Istorijos instituto mokslinės tarybos posėdis, skirtas Baltarusijos TSR ir Lietuvos TSR MA istorijos institutų kūrybinio bendradarbiavimo 10-mečiui paminėti. Posėdyje dalyvavo Baltarusijos TSR MA Istorijos instituto direktorius narys koresp. P. Petrikovas, partinės organizacijos sekretorius ist. m. dr. V. Polujanas, profsąjungos komiteto pirmininko pavaduotoja ist. m. k. A. Kozlovskaja, komjaunimo organizacijos sekretorė ist. m. k. T. Skripčenko, feodalizmo istorijos skyriaus vadovas ist. m. dr. V. Meleška.

Posėdį pradėjo Lietuvos TSR MA Istorijos instituto direktorius narys koresp. B. Vaitkevičius. Jis pažymėjo, kad abiejų respublikų istorikai vaisingai bendradarbiauja jau 10 metų, o šiandien bus pasirašyta 11-oji bendradarbiavimo sutartis. B. Vaitkevičius pabrėžė, kad bendradarbiavimo dešimtmetis turėjo didelę reikšmę dviejų respublikų bendrų mokslinių tyrimų raidai, kūrybinių ryšių plėtimui. Kaip nurodė direktorius, ryšiai su broliška respublika užsimezgė seniai: yra bendradarbiaujama respublikų, akademijų, istorijos institutų mastu. Bendromis jėgomis mūsų institutai per dešimt metų išleido 8 knygas, surengė 7 bendras mokslines konferencijas. Kolegos baltarusiai mūsų specializuotoje mokslinėje taryboje apgynė 5 istorijos mokslų kandidato disertacijas. Svarbus mokslinio bendradarbiavimo faktas — bendras „Lietuvos Metrikos“ leidimas.

Instituto direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams ist. m. dr. prof. M. Jučas plačiau papasakojo apie dviejų institutų bendradarbiavimą. Jis nurodė, kad mūsų respublikos, Istorijos instituto bendradarbiavimas su baltarusiais turi senas tradicijas. Siekiant toliau stiprinti mokslinius ryšius, 1975 m. Baltarusijos TSR MA Istorijos institutas ir Lietuvos TSR MA Istorijos institutas pasirašė mokslinio bendradarbiavimo ir socialinio lenktyniavimo sutartį. Tai dar labiau padėjo stiprinti abipusius ryšius, pakėlė šį bendradarbiavimą į aukštesnį lygį. Beveik kasmet buvo rengiamos mokslinės konferencijos, recenzuojami darbai. Svarbus bendradarbiavimo momentas — aukštai kvalifikuotų kadrų rengimas. Antai baltarusių archeologai gina kandidatines disertacijas mūsų institutu specializuotoje mokslinėje taryboje, o mūsų etnografai gina kandidatines disertacijas Baltarusijos TSR MA Menotyros, etnografijos ir folkloro instituto specializuotoje mokslinėje taryboje. Dažnai baltarusių istorikai oponuoja Lietuvos istorikų darbus ir atvirksčiai.

Didelę reikšmę turi dviejų respublikų jaunųjų istorikų bendradarbiavimas. Yra sukurtos jaunųjų mokslininkų tarybos, plečiasi šių tarybų bendradarbiavimas. Rengiami bendri tarybų posėdžiai, keičiamasi informacija, nuomonėmis. Vyksta bendros jaunųjų istorikų konferencijos. Tokios konferencijos vyko 1977, 1978, 1981, 1984 metais.

Ryškus bendradarbiavimo pavyzdys — K. Strumskio, I. Marčenkos, G. Meljankovo knygos „Lietuva ir Baltarusija: Bendradarbiavimas brandaus socializmo metais“ (V., 1982) išleidimas lietuvių ir rusų kalbomis. Šiuo metu archeologai parengė bendrą leidinį „Baltarusijos ir Lietuvos senienos“. Baltarusiai parengė leidinį „Baltarusija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sudėtyje“.

Baltarusijos TSR MA Istorijos instituto direktorius narys koresp. P. Petrikovas pažymėjo, kad dviejų respublikų mokslų akademijos bendradarbiauja jau 12 metų. Jis pasiūlė parengti bendrą darbą apie Lietuvos ir Baltarusijos istorikų bendradarbiavimą. P. Petrikovas supažindino su Baltarusijos TSR MA Istorijos instituto struktūra, jo dabartine veikla ir mokslinių tyrimų perspektyva.

Posėdžio pabaigoje Lietuvos TSR MA Istorijos instituto profsąjungos komiteto pirmininkas S. Vaitiekus supažindino su Baltarusijos TSR MA ir Lietuvos TSR MA istorijos institutų mokslinio bendradarbiavimo sutartimi 1985 metams. Sutartyje, be kitų priemonių, numatyta kartu paminėti Pergalės Didžiajame Tėvynės kare 40-ąsias metines, kontaktų mokslinio-tiriamąjo darbo srityje plėtimo tikslu pasikeisti mokslinio darbo planais 1985 m. ir XII penkmečiui, tęsti bendradarbiavimą ruošiant aukštai kvalifikuotus mokslinius kadrus, parengti spaudai teminį straipsnių rinkinį, reguliariai keistis informacija apie kolektyvų mokslinį darbą, praktikuoti abipusį mokslinių darbų recenzavimą, keistis institutų jaunųjų mokslininkų patirtimi ir kt. Po to įvyko sutarties pasirašymo ceremonija.

Uždarant posėdį, Lietuvos TSR MA Istorijos instituto vardu kolegoms baltarusiams buvo įteiktas fotografijų albumas, skirtas baltarusių ir lietuvių istorikų bendradarbiavimui per 10 metų.

J. Matusevičius

KONFERENCIJA, SKIRTA TARYBINĖS LIAUDIES PERGALES DIDŽIAJAME TĖVYNĖS KARE 40-MEČIUI

1985 m. balandžio 24—25 d. įvyko respublikinė mokslinė konferencija, skirta tarybinės liaudies pergalės 1941—1945 m. Didžiajame Tėvynės kare 40-mečiui. Ją organizavo Lietuvos TSR MA Istorijos institutas, Partijos istorijos institutas prie Lietuvos KP Centro Komiteto ir Vilniaus aukštoji partinė mokykla. Į konferenciją atvyko mokslininkai, atsakingi partiniai ir tarybiniai darbuotojai, karo veteranai.

Konferencijoje įžanginį žodį tarė Lietuvos TSR Mokslų Akademijos prezidentas akad. J. Požėla. Jis pabrėžė konferencijos svarbą ir palinkėjo jos dalyviams kūrybinės sėkmės.

Pirmame plenariniame posėdyje pranešimus skaitė ist. m. dr. prof. K. Surbllys (PII) — „Tarybinės liaudies pergalės Didžiajame Tėvynės kare pasaulinė istorinė reikšmė“, ist. m. k. e. prof. p. J. Bacevičius (VAPM) — „TSKP — tarybinės liaudies kovos su hitleriniu fašizmu organizatorė“, ist. m. k. A. Taršilovas (VAPM) — „Tarybų Sąjungos vaidmuo sudarant antihitlerinę koaliciją Didžiojo Tėvynės karo metais“, LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius (II) — „Lietuvos liaudis Tarybų Sąjungos tautų kovoje prieš nacistinės Vokietijos agresiją“, gen. mjr. P. Petronis („Tėviškės“ d-jos pirm.) — „16-osios lietuviškosios Raudonosios vėliavos ordino Klaipėdos šaulių divizijos kariai baigiamuosiose Didžiojo Tėvynės karo mūšiuose“.

Konferencijoje dirbo dvi sekcijos. Sekcijoje „Liaudies kova su fašistiniais okupantais. Tarybų Lietuvos išvadavimas“ pranešimus skaitė L. Vaicekuskas (KPI) — „Gyniniai mūšiai Lietuvos TSR teritorijoje karo pradžioje (1941 m. birželis—liepa)“, V. Daunienė (LTSR CVA) — „Lietuvos TSR centrinio valstybinio archyvo dokumentai, demaskuojantys nacistinį okupacinį režimą Lietuvoje (1941—1945)“, ist. m. k. doc. K. Rukšėnas (VISI) — „Dėl kai kurių hitlerinės okupacijos metų statistinių duomenų vertinimo“, ist. m. dr. prof. K. Navickas (VVU) — „Raudonosios Armijos 16-osios lietuviškosios šaulių divizijos sukūrimas“, ist. m. k. doc. L. Krastinienė (KPI) — „Lietuvos moterys — 16-osios lietuviškosios šaulių divizijos kovotojos“, ist. m. k. doc. P. Bernatavičius (VVU) — „Lietuviai kariai Didžiojo Tėvynės karo frontuose“, ist. m. k. doc. S. Jankūnas (LŽŪA) — „Lietuvos KP atsišaukimų vaidmuo mobilizuojant darbo žmones kovai su vokiečiais okupantais“, doc. L. Kapočius (VVU) — „Karinė spauda Raudonosios Armijos daliniuose“, ist. m. k. doc. A. Rakūnas (VVPI) — „Lietuvių liaudies kova su buržuaziniais nacionalistais — aktyviais hitlerininkų talkininkais“, plk. V. Tutkus (VISI) — „Mūšiai dėl Tarybų Lietuvos išvadavimo“. Diskusijose pasisakė A. Likas, A. Sulcas, K. Rukšėnas ir A. Rakūnas.

Skcijoje „Hitlerinės okupacijos padarinių likvidavimas Tarybų Lietuvoje“ pranešimus skaitė R. Zizas (PII) — „Lietuvos KP veikla atkuriant respublikos pramonę 1944—1945 m.“, ist. m. dr. doc. J. Lojka (VVU) — „Lietuvos KP veikla atkuriant respublikos žemės ūkį (1944—1945 m.)“, ist. m. k. doc. J. Juodagalvis (VISI) — „Lietuvos miškų ūkio nualinimas okupacijos metais (1941—1944)“, ist. m. k. doc. E. Jančiauskas (VAPM) — „Darbo ir gyvenimo sąlygų normalizavimas išvaduojoje iš vokiečių okupantų Tarybų Lietuvos teritorijoje“, ist. m. k. doc. V. Pšibilskis (VVU) — „Hitlerinės okupacijos padarinių likvidavimas kultūros srityje“, V. Cerniauskas (Vilniaus miesto sporto komitetas) — „Kauno darbo žmonių parama frontui 1944—1945 metais“, R. Neimantas (LVA) — „Lietuvos KP veikla, ugdant tarybinį patriotizmą Didžiojo Tėvynės karo baigiamajame etape“. Diskusijose kalbėjo S. Overaitė, R. Lukaševičius ir R. Neimantas.

Antrame plenariniame posėdyje sekcijų biurų nariai K. Navickas ir V. Pšibilskis apibendrino sekcijų darbą, supažindino su vykusių diskusijų turiniu.

Konferencijos dalyviai priėmė nutarimą (jo tekstas skelbiamas žemiau).

J. Rekešius

**RESPUBLIKINĖS MOKSLINĖS KONFERENCIJOS, SKIRTOS TARYBINĖS
LIAUDIES PERGALĖS 1941—1945 METŲ
DIDŽIAJAME TĖVYNĖS KARE 40-MEČIUI,
REZOLIUCIJA**

(Vilnius, 1985 m. balandžio 25 d.)

Iš istorinės perspektyvos tapo dar prasmingesnė pergalės prieš fašizmą reikšmė. TSKP Centro Komiteto nutarime „Dėl tarybinės liaudies pergalės 1941—1945 metų Didžiajame Tėvynės kare 40-mečio“ pažymėta, kad Didysis Tėvynės karas buvo istorijoje neregėto masto ir įnirtingumo mušis prieš reakcingiausią imperializmo smogiamąją jėgą — hitlerinį fašizmą, kuris siekė sunaikinti pirmąją pasaulyje socialistinę valstybę, įsiviešpatauti pasaulyje. Tarybinės liaudies pergalės Didžiajame Tėvynės kare 40-mečio jubiliejus paskatino tarybinę liaudį dar labiau padidinti darbo ir politinį aktyvumą.

Prasmingu renginiu, skirtu didžiajai tarybinės liaudies pergalei, tapo respublikinė mokslinė konferencija. Konferencijoje skaitytuose pranešimuose buvo pateiktos žymių respublikos istorikų tyrinėjimų išvados, atskleidžiančios Lietuvos liaudies įnašą į TSRS tautų kovą prieš nacistinę agresiją. Pranešėjai parodė tarybinės liaudies kovos prieš fašizmą internacionalinį pobūdį, išsamiai nušvietė didvyrišką respublikos darbo žmonių priešinimąsi okupantams, lietuvių karių grumtynes su fašizmu Raudonosios Armijos daliniuose, išryškino TSRS tautų draugystės reikšmę ginant Lietuvos TSR suverenumą ir sujungiant visas lietuviškas žemes. Konferencija parodė išaugusį respublikos istorikų domėjimąsi Didžiojo Tėvynės karo problematika, išryškino nepakankamai ištirtus klausimus.

Pranešėjai aptarė hitlerinės okupacijos padarinių likvidavimą respublikoje, parodė broliškų tarybinių tautų paramą okupantų nuniokotai Lietuvai, atkuriant liaudies ūkį ir kultūrinį gyvenimą, vykdamt socialistinius pertvarkymus pirmaisiais pokario metais.

Atsižvelgiant į konferencijoje aptartų problemų svarbą ideologinio darbo praktikai, apibendrinus respublikinės mokslinės konferencijos darbą, rekomenduojama:

telkti Istorijos instituto, Partijos istorijos instituto prie Lietuvos KP CK, aukštųjų mokyklų istorikus toliau kompleksiskai tirti lietuvių tautos kovos Didžiajame Tėvynės kare istoriją;

išsamiau nušviesti didvyrišką Raudonosios Armijos, respublikos darbo žmonių priešinimąsi besiveržiančiai hitlerinei kariaunai pradiniu Didžiojo Tėvynės karo laikotarpiu; tyrimuose daugiau dėmesio skirti Lietuvos partizanų ir karių kovinei draugystei su kitų TSRS tautų kovotojais;

skirti daugiau dėmesio moterų dalyvavimui Didžiajame Tėvynės kare nušviesti;

kaupti istorinius šaltinius, kovų dalyvių prisiminimus;

skirti reikiamą dėmesį „Ostforšungo“ ir „sovietologų“ istorijos klastočių apie Lietuvos liaudies dalyvavimą Didžiajame Tėvynės kare demaskavimui;

rengti paskaitų ciklus plačiajai visuomenei Didžiojo Tėvynės karo tematika.

TREČIOJI LIAUDIES BUITIES MUZIEJAUS KONFERENCIJA

1985 m. gegužės 25 d. Lietuvos TSR liaudies buities muziejuje Rumšiškėse įvyko trečioji mokslinė konferencija. Joje buvo nagrinėjami Mažosios Lietuvos etnografijos ir kultūros klausimai. Konferenciją pradėjo muziejaus direktorius V. Stanikūnas. Jis pabrėžė didelę kultūrinę Mažosios Lietuvos lietuvininkų įtaką visai lietuvių kultūrai. Muziejaus architektūros skyriaus vedėjas L. Lekavičius pristatė visuomenei staty-simo Mažosios Lietuvos sektoriaus projektą, kuris mokslinės tarybos buvo patvirtintas 1982 m. vasario 11 d. Sektoriuje numatoma pastatyti žuvininko, laukininko ir pelkininko sodybas, vėjo malūną, visuomeninį pastatą ir kitus smulkesnius objektus. Ist. m. k. V. Milius supažindino su Mažosios Lietuvos trobesiais Tilžės ir Karaliaučiaus skansenuose. Tilžėje 1905 m. pastatytas vadinamasis Lietuvių namas, pirmasis lietuviškas skansenas, buvo kartu ir pirmasis tokio tipo muziejus Vidurio ir Šiaurės rytų Europoje. Archit. m. k. J. Minkevičius aptarė Mažosios Lietuvos architektūros savitumus. Pranešėjas pastebėjo, kad daugelį lietuvininkų sodybų savitumų reiktų taikyti projektuojant šiuolaikines sodybas. G. Zumbakienė supažindino su Mažosios Lietuvos gėlių dar-

želiais, panagrinėjo lietuvininkų mėgtų gėlių paplitimą ir palietė su gėlėmis susijusius papročius. Doc. J. Mališauskas, remdamasis studentų surinkta medžiaga, apžvelgė lietuviškus įrašus Klaipėdos krašto mažosios architektūros paminkluose, pastebėjo, kad įrašai įdomūs ne tik lingvistikai, bet ir istorijai mokslui. Ist. m. dr. K. Čerbulėnas pranešime apie antkapinius paminklus — krikštus, naudodamas gausią palyginamąją medžiagą, daro išvadą, kad krikštai — ikikrikščioniškojo laikotarpio antkapiniai paminklai. Tokio tipo paminklai, turintys ir vietinių savitumų, būdingi didelei Europos daliai. Ist. m. k. V. Morkūnas supažindino su žvejyba Kuršių mariose, su teisiniu jos reguliavimu. Ekon. m. k. A. Pekarskas apžvelgė kultūros pasiekimus Kintų tarybiniame ūkyje. Prof. V. Jakelaitis supažindino su Klaipėdos kultūriniu gyvenimu nuo miesto išvadavimo iš hitlerinių okupantų momento iki šių dienų. Ist. m. k. A. Matulevičius pranešime „Prūsijos valdžios kolonizacinė ir germanizacinė politika Mažojoje Lietuvoje“ apžvelgė šią politiką tam tikrais laikotarpiais. Jis parodė, kad Rytų Prūsijos vyriausybės germanizavimo įrankiu buvo ir mokykla, ir bažnyčia, ir dvaras. S. Daunys apžvelgė pirčių išnykimo Mažojoje Lietuvoje priežastis. VVU mokslo muziejaus direktorius V. Mačiekus apibendrino ekspedicijos metu surinktą medžiagą apie paprotinę teisę lietuvininkų tarpusavio santykiuose. Ist. m. k. D. Kaunas apžvelgė Mažosios Lietuvos svarbiausių spautuvinkų veiklą, pateikė statistinių duomenų, nušviečiančių Mažosios Lietuvos bibliografiją, parodė, kokią vietą užėmė knygų leidyba Mažojoje Lietuvoje visos lietuvių kultūros plotmėje. V. Baltrušaitis pranešime „Baldai Mažosios Lietuvos gyvenamųjų namų interjere“ apžvelgė baldų tipus. V. Rimša lingvistiniu požiūriu analizavo keletą Mažosios Lietuvos buities terminų.

Diskusijose dalyvavo A. Vyšniauskaitė, R. Kaminskas, V. Rimša.

Konferencijos darbą apibendrino V. Milius. Jis pažymėjo, kad Mažosios Lietuvos senoji kultūra bendra su žemaičių kultūra, kad perskaityti pranešimai teikia medžiagos tautų kultūriniais kontaktams nušviesti. Išreiškdamas daugelio kalbėjusiųjų nuomonę, pabrėžė, kad konferencijos medžiaga skelbtina spaudoje.

Konferencijai baigus darbą, koncertavo ansamblis „Vorusnė“ iš Klaipėdos. Konferencijos metu veikė B. Aleknavičiaus nuotraukų paroda, skirta Mažajai Lietuvai. Taip pat buvo eksponuojami piešiniai, brėžiniai, sukaupti Liaudies buities muziejaus ekspedicijose.

E. J. Morkūnas

17-OJI ETNOGRAFŲ KONFERENCIJA

1985 m. gegužės 31 d. Istorijos in-to Etnografijos skyrius surengė tradicinę konferenciją, skirtą 1983 ir 1984 m. tyrinėjimams aptarti. Dalyvavo 80 Instituto darbuotojų, muziejinkų, kraštotyrininkų. Konferenciją pradėjo Etnografijos skyriaus vadovas V. Morkūnas.

Pranešimus skaitė: V. Morkūnas „Respublikos etnografų darbai 1983—1984 m. ir ateities planai“, J. Morkūnienė (II), „Valstiečių transporto tyrinėjimo aspektai“, V. Čubirskas (Mokslinė metodinė kultūros paminklų apsaugos taryba) „Dailidystė Suvalkijos kaime“, S. Gutautas (II) „Gyvenamojo namo ir aplinkos puošyba šiuolaikinėje Dzukijos kaimo sodyboje“, V. Mačiekus (Mokslo muziejus) „Žemės naudingų nuomojimas Lietuvoje XIX a. pabaigoje—XX a. pirmojoje pusėje“, L. Kazlauskienė (II) „Kai kurie bičiulystės bruožai XIX a. pabaigoje—XX amžiuje“, A. Vyšniauskaitė (II) „Tradicijų perimamumas šiuolaikinėse aukštaičių vestuvėse“, E. Simkūnaitė (Vyr. farmacijos valdyba) „Martė ir liaudies medicina“, M. Miliuvienė (II) „Tradicijos ir naujovės dabartinėje Aukštaitijos kaimo gyventojų mityboje“, A. Cepaitienė (Istorijos ir etnografijos muziejus) „Prieverspčių tipai ir jų paplitimas“, B. Kulnytė (Istorijos ir etnografijos muziejus) „Etnografijos objektai XIX a. žemės ūkiu parodose“, V. Milius (II), „Etnografas Jonas Vitartas“, R. Merkienė (II) „Zoomorfinis motyvas dzūkų liaudies tekstilėje“, A. Karaska (Kompozitorių sąjunga) „Dėl birbinių klasifikavimo“, J. Mardosa (II), „Kai kurie tarpnacionalinio bendravimo Lietuvos TSR kaime aspektai“, P. Kalnius (II) „Vilniaus gyventojų kalbinės orientacijos“.

Diskusijose kalbėjo V. Baltrušaitis, A. Cepaitienė, S. Daunys, J. Mardosa, R. Merkienė, V. Milius, I. Ramanauskienė, R. Rimantienė, V. Rimša, E. Simkūnaitė, A. Vyšniauskaitė. Pasisakiusieji tikslino ir papildė pranešimuose aiškintus klausimus, pageida-

vo, kad etnografai daugiau rašytų populiarioje spaudoje dėl tradicijų panaudojimo šiuolaikiniame gyvenime.

Konferencijos pabaigoje V. Morkūnas padėkojo pranešėjams, pastebėjo, kad gausūs pasisakymai diskusijose rodo domėjimąsi etnografija, pranešė, jog 1987 m. konferencijoje numatoma nagrinėti etnografijos pritaikomumo nūdienos poreikiams klausimus. Konferencijos proga buvo išleistos tezės „Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1983 ir 1984 metais“.

V. Milius

VIII BALTŲ STUDIJŲ SKANDINAVIJOJE KONFERENCIJA

1985 m. birželio 7—11 d. Stokholme įvyko VIII baltų studijų konferencija. Ją organizavo Baltų institutas Stokholme (veikia nuo 1975 m.), Baltų studijų centras Stokholmo universitete (nuo 1981 m.) ir Karališkoji muzikos akademija. Konferencijai vadovavo švedas prof. Gunaras Larsonas (G. Larson) ir Stokholmo universiteto profesoriai Imantas Rebanė (I. Rebane) ir Aleksandras Loitas (A. Loit). Minėtos mokslo organizacijos siekia sujungti estų, latvių ir lietuvių istorijos ir kultūros tematika pasaulyje dirbančius istorikus, sociologus, kalbininkus, etnografus, folkloristus, muzikologus, dailėtyrininkus ir net ekonomistus.

Konferencijos dalyvius pasveikino Švedijos švietimo ministrė Lena Jelma Valen (L. H. Wallen), Stokholmo universiteto rektorius prof. Stafanas Helmfridas (S. Helmfrid) ir Muzikos akademijos sekretorius prof. Hansas Astrandas (H. Astrand). Konferencijos rengėjai surengė pietus buvusios Stokholmo rotušės salėje.

VIII konferencijoje dalyvavo apie du šimtus folkloristų, kalbininkų, istorikų, muzikologų ir dailėtyrininkų iš TSRS, JAV, VFR ir VDR, Skandinavijos šalių. Tarybinei delegacijai vadovavo TSRS MA narys koresp. etnografas prof. Kirilas Cistovas. Jos sudėtyje buvo Lietuvos TSR MA atstovas prof. Mečislovas Jučas; jis padarė pranešimą tema „Palyginimai lietuvių liaudies kūryboje“.

Tokios konferencijos Stokholme rengiamos nuo 1971 m. kas dveji metai. Paprastai konferencija skiriama vienai Pabaltijo tautų temai: 1979 m. buvo nagrinėta tautinių mažumų tema, 1981 m.—dailė, 1983 m.—nacionalinis judėjimas. 1985 m. konferencijoje buvo aptariamas Pabaltijo tautų folkloras. Ši tema buvo skirta paminėti latvių dainų rinkėjo ir skelbėjo Krišjano Barono gimimo 150 metų sukakčiai. Kartu buvo minima suomių ir karelių epo „Kalevala“ 150 metų sukaktis.

Konferenciją reikia laikyti pavykusia. Joje buvo perskaityta apie šimtą pranešimų. Didžioji pranešimų dalis bus išspausdinta. Švedijos Baltų institutas ir Baltų tyrimo centras Stokholmo universitete ir toliau rengs tokias konferencijas.

M. Jučas

RESPUBLIKINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA, SKIRTA TARYBŲ VALDŽIOS ATKŪRIMO LIETUVOJE 45-OSIOMS METINĖMS

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Istorijos institutas, Partijos istorijos institutas prie Lietuvos KP CK ir Vilniaus Valstybinis V. Kapsuko universitetas 1985 m. birželio 13 d. Vilniuje surengė respublikinę mokslinę konferenciją, skirtą Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 45-osioms metinėms.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos KP CK propagandos ir agitacijos skyriaus vedėjas J. Kuolelis, mokslo ir mokymo įstaigų skyriaus vedėjo pavaduotojas S. Imbrasas, respublikos mokslininkai, revoliucinio judėjimo dalyviai, visuomenės atstovai.

Konferenciją įžanginiu žodžiu pradėjo Lietuvos TSR MA viceprezidentas akad. V. Statulevičius.

Lietuvos darbo liaudis, Komunistų partijos vadovaujama, su internacionaline Tarybų Sąjungos pagalba 1940 m. vasarą nuvertė lietuvių buržuazijos diktatūrą, atkūrė Tarybų valdžią — darbininkų ir valstiečių valstybę.

Socialistinės revoliucijos pergalė Lietuvoje patvirtino marksizmo-leninizmo teiginį apie perėjimą iš kapitalizmo į socializmą formų įvairumą. Socialistinei revoliucijai Lie-

tuvoje buvo būdinga glaudi socialistinių ir demokratinių uždavinių sąveika. Socialistinė revoliucija Lietuvoje, kaip ir kitose Pabaltijo respublikose, buvo viena iš pirmųjų pasaulio istorijoje, laimėjusi taikiu keliu ir įtvirtinusi proletariato pergalę.

Socialistinės revoliucijos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje pradėjo revoliucijų bangą, kuri kiek vėliau apėmė Rytų ir Vidurio Europos šalis.

Pasitvirtino Spalio revoliucijos patyrimas, kurios svarbiausi bruožai, kaip teigė V. Leninas, turi „ne vietinę, ne savitą nacionalinę, ne vien rusišką, bet tarptautinę reikšmę“¹. Revoliuciniai procesai 1940 m. Pabaltijyje sustiprino socializmo pozicijas.

Nuo šių lemtingų istorinių įvykių praėjo 45 metai. Per palyginti trumpą laiką Lietuva vieningoje tarybinių respublikų šeimoje pasiekė didžiulių laimėjimų visose gyvenimo srityse. Buvusi viena neturtingiausių Europos valstybių Lietuva virto labai išsivysčiusia industrine-agrarine respublika. Lietuvai ekonomika tapo neatskirama vieningo šalies liaudies ūkio komplekso sudedamąja dalimi.

Vienas iš būdingiausių mūsų respublikos laimėjimų, pasiektų Tarybų valdžios metais,— didžiulės permainos mokslo srityje. Pagrįstai didžiuojamės mokslo laimėjimais, ypač ryškiai atsiskleidusiems pastaraisiais metais. Svarų indėlių į sąjunginio mokslo plėtotę įneša stambiausias respublikoje mokslinių tyrimų centras — Mokslų Akademija. Jos instituteuose susiformavo originalios mokslinio tyrimo darbų kryptys ir mokyklos, gauti reikšmingi rezultatai, kurie turi didelę ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę. Ši konferencija irgi įneš svarų indėlį teoriškai apibendrinant 1940 m. revoliucijos, socialistinės visuomenės sukūrimo ir jos raidos problemas, prisidės prie respublikos darbo žmonių idėjinio politinio auklėjimo.

1940 m. socialistinės revoliucijos Lietuvoje ir pasaulinio revoliucinio proceso teorinius aspektus analizavo ist. m. dr. prof. K. Navickas, ist. m. dr. prof. V. Kašauskienė nušvietė vadovaujantį Lietuvos Komunistų partijos vaidmenį socialistinėje revoliucijoje ir socializmo kūrimo procese. Socializmo kūrimo Lietuvoje dėsningumus ir ypatybes aptarė ist. m. dr. H. Sadžius, ist. m. dr. S. Atamukas apibendrinė respublikos laimėjimus pastaraisiais dešimtmečiais, tarybinių tautų draugystę ir bendradarbiavimą kaip socialistinės visuomenės raidos dėsningumą nagrinėjo ist. m. k. K. Strumskis.

S. Overaitė

RESPUBLIKINĖS MOKSLINĖS KONFERENCIJOS, SKIRTOS TARYBŲ VALDŽIOS ATKŪRIMO LIETUVOJE 45-OSIOMS METINĖMS, REZOLIUCIJA

Konferencija vyksta tuo metu, kai Tarybų Lietuvos darbo žmonės, vadovaudamiesi TSKP CK balandžio plenumo, Lietuvos KP CK XIX plenumo nutarimais, su naujais laimėjimais rengiasi sutikti Tarybų Sąjungos Komunistų partijos XXVII ir Lietuvos Komunistų partijos XIX suvažiavimus, pažymi Tarybų valdžios atkūrimo respublikoje 45-ąsias ir tarybinių tautų pergalės Didžiajame Tėvynės kare 40-ąsias metines.

Socialistinė revoliucija, įvykusi vadovaujant Lietuvos Komunistų partijai, remiantis internacionaline Tarybų Sąjungos pagalba, ir pergalė Didžiajame Tėvynės kare turėjo didžiulę reikšmę lietuvių tautai ir lėmė jos tolesnį istorinį kelią. Nuo 1940 m. vasaros įvykių prasidėjo naujas lietuvių tautos raidos tarpsnis — esminių socialistinių pertvarkymų visose gyvenimo srityse, visapusiškos pažangos ir klestėjimo laikotarpis. Tarybų Lietuva, buvusi viena iš neturtingiausių, atsilikusių Europos valstybių, išgyvenusi žiaurią hitlerinę okupaciją, palyginti per trumpą istorinį laikotarpį virto išsivysčiusia industrine-agrarine, aukštos kultūros respublika ir yra neatskirama sudedamoji Tarybų šalies vieningos ūkinės sistemos, naujos socialinės ir internacionalinės bendrijos — tarybinės liaudies — dvasinių turtų dalis.

Sioje konferencijoje buvo apibendrinti 1940 m. revoliucijos pergalės reikšmė lietuvių tautos istorijai, socializmo kūrimo bei tobulinimo procesai ir išryškėjo respublikos istorikų kūrybinio darbo rezultatai tyrinėjant šias problemas.

Vykdamas tolesnius tyrimus, telkiant respublikos mokslinį potencialą siūloma:

¹ Leninas V. Raštai, t. 31, p. 3.

1. Ir toliau plačiu mastu nagrinėti tiek bendras, tiek konkrečias socialistinės revoliucijos, socializmo kūrimo ir įtvirtinimo Lietuvoje istorijos problemas, išryškinti mažiau atskleistus dėsningumus ir procesus.

2. Didelį dėmesį skirti Lietuvos Komunistų partijos vadovaujančio vaidmens, jos veiklos metodų tobulinimo įvairiuose socialistinės visuomenės raidos etapuose nušviečimui.

3. Intensyvinti lietuvių liaudies kovų Didžiajame Tėvynės kare istorijos tyrinėjimus.

4. Plačiau ir kūrybiškiau nagrinėti socialistinės visuomenės raidą dabartinėmis sąlygomis, atskleisti aktualias tolesnės tarybinės visuomenės visapusiškos pažangos problemas ir kelti spręstinus praktinio darbo klausimus.

5. Pranešimų išvadas realizuoti moksliniuose leidiniuose ir panaudoti propagandiniam darbui bei kontrpropagandai, demaskuojant buržuazines istorines koncepcijas.

ISKILMINGAS MOKSLINĖS TARYBOS POSĖDIS

1985 m. birželio 24 d. įvyko Istorijos in-to Mokslinės tarybos ir Lietuvos TSR istorijos probleminės tarybos iškilmingas posėdis, skirtas Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 45-osioms metinėms paminėti. Be tarybų narių, dalyvavo instituto bendradarbiai bei aukštųjų mokyklų visuomenės mokslų katedrų dėstytojai.

Ižanginiu žodžiu Tarybos posėdį pradėjo In-to direktorius Lietuvos TSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius.

Istorijos in-to Socialistinės visuomenės istorijos skyriaus vadovas ist. m. k. doc. H. Sadžius padarė pranešimą tema „1940 m. socialistinės revoliucijos Lietuvoje prielaidos, varomosios jėgos, pobūdis, ypatybės“.

Autorius istoriografiniu aspektu apžvelgė objektyvias ir subjektyvias socialistinės revoliucijos prielaidas, revoliucinės situacijos subrendimo Lietuvoje vidinius ir išorinius veiksnius. Remdamasis marksizmo-leninizmo klasikų veikalais, archyvine medžiaga, skelbtais moksliniais darbais, H. Sadžius daro išvadą, kad Lietuvoje, kaip ir kitose Pabaltijo šalyse, 1940 m. prasidėjusi revoliucija iš pat pradžių buvo socialistinė. Pagrindinė ir svarbiausia socialistinės revoliucijos varomoji jėga, viso revoliucinio judėjimo hegemonas buvo proletariatas. 1940 m. socialistinėje revoliucijoje Lietuvoje ryškiai reiškėsi bendrieji socialistinės revoliucijos dėsningumai, tai: darbininkų klasės ir Komunistų partijos lemiamas vaidmuo revoliuciniame procese, jų vieningas vadovavimas darbo žmonių masėms; proletariato diktatūros įvedimas iš pradžių naujo tipo liaudies demokratijos forma, o vėliau Tarybų forma; darbininkų klasės sąjunga su pagrindinėmis valstietijos ir kitų darbo žmonių masėmis; proletarinis internacionalizmas ir kt. Pranešėjas pažymėjo, kad svarbiausia 1940 m. socialistinės revoliucijos Lietuvoje ypatybė buvo tai, jog darbininkų klasė su savo sąjungininkais pasiekė pergalę prieš buržuaziją taikiai, be ginkluotos kovos ir pilietinio karo. Revoliucija buvo taikios formos, bet revoliucinio turinio. Istorinė tarptautinė 1940 m. socialistinių revoliucijų Pabaltijyje reikšmė yra ta, kad jų svarbiausia ypatybė — taikus vystymasis — pokario metais pasikartoję Rytų Europos liaudies demokratijos šalių socialistinės revoliucijose. Sis kelias įgavo internacionalinį pobūdį.

F. Zigaras

III SAJUNGINĖ KNYGOS ISTORIKŲ KONFERENCIJA

1985 m. spalio 2—4 d. Leningrade įvyko III sąjunginė mokslinė konferencija „Knyga Rusijoje iki XIX a. vidurio“, surengta TSRS MA Mokslinės tarybos kompleksinės problemos „Pasaulio kultūros istorija“ ir TSRS MA bibliotekos. Darbas vyko dvejose sekcijose: „Rankraštinės ir spausdintos senosios knygos nuo seniausių laikų iki XIX a. vidurio istorija“ ir „Knygos paplitimo XVIII a.—XIX a. pirmojoje pusėje istorija“. Konferencijoje dalyvavo žymiausi Tarybų Sąjungos senosios knygos specialistai iš įvairių vietų bei įstaigų. Perskaitytuose pranešimuose atskleistas knygos ir kultūros santykis, tyrinėta knygos vieta XI—XVIII a. visuomenėje, jos paplitimas, knygos ir žanrai. Pranešėjai tyrinėjo knygų spausdinimo ir jų prekybos dėsningumus, bibliotekų ir asmeninių rinkinių formavimąsi feodalizmo laikotarpiu, užsienio knygos paplitimą Rusijoje ryšium su Svetimio epochos idėjomis XVIII amžiuje. Kai kurie pranešimai buvo sociologinio po-

būdžio ir lietuvių bibliotekos, skaitytojo bei rašytojo santykius. Pažymėtinas dalykiškas, kvalifikuotas pranešimų turinys. Iš Lietuvos pranešimus skaitė šie mokslininkai: I. Dągytė „Vilniaus universiteto vaidmuo mokslinės ir techninės knygos paplitimui Lietuvoje XIX a. pradžioje (1800—1832)“; I. Petrauskienė „Privalomasis egzempliorius Lietuvoje XVI—XVIII amžiuje“, E. Šimkūnaitė „Mazginis raštas lietuvių liaudies medicinoje“, L. Vladimirovas „Edukacinė komisija ir jos įnašas į Lietuvos spaudos raidą“.

I. Petrauskienė

III KONFERENCIJA BALTŲ ETNINĖS ISTORIJOS KLAUSIMAIS

1985 m. spalio 14—17 d. Latvijos TSR MA Istorijos in-tas Jūrmaloje surengė konferenciją, kurioje buvo svarstomi baltų etnogenezės ir etninės istorijos klausimai. Sešiolikoje posėdžių dalyvavo apie 1000 antropologų, archeologų, etnografų, lingvistų ir folkloristų, atvykusių iš Kazanės, Leningrado, Kijevo, Maskvos, Minsko, Rygos, Daugpilio, Valmieros, Talino, Tartu, Vilniaus ir kitų Lietuvos TSR miestų. Perskaityti 68 pranešimai, daugiau kaip 20 lietuvių istoriją bei lietuvius.

Pradėdamas konferenciją, Latvijos TSR MA Istorijos in-to direktorius V. Karaliūnas pažymėjo, kad joje pratęsiama ankstesnėse dviejose konferencijose pradėtas darbas. Šiuo metu, kai kuriama nauja tarybinė daugianacionalinė visuomenė, svarbu pažinti kiekvienos tautos praeitį, jų tarpusavio ryšius.

Plenariniame posėdyje daugiausia dėmesio buvo skiriama baltų etnogenezės klausimams. R. Denisova (Ryga) pranešime „Rytų Pabaltijo virvelinės keramikos kultūros gentys ir baltų etnogenezės problema“ išklėdė hipotezę, kad virvelinės keramikos kultūra nesietina su baltų etnosu. Jo susidarymas Rytų Pabaltijyje yra daugkartinės baltų genčių migracijos postneolitiniu periodu pasekmė. V. Sedovas iš dalies parėmė šią mintį pranešime „Baltų ankstyvoji etninė istorija“. Jo nuomone, baltai susidarė integruojantis skirtingoms grupuotėms, kalbėjusioms panašiais senosios indoeuropiečių kalbos dialektais. Brūkšniuotosios keramikos kultūra, apimanti Rytų Lietuvą ir Šiaurvakarių Baltarusiją — baltų branduolys. Ji formavosi rečiausiai indoeuropiečių apgyventose vietose. Ap linkui susidarė periferinės Dnepro—Dauguvos, Aukštutinės Okos, Juchnovo ir Milogrado kultūrų gentys, sukūrusios senąją baltų hidronimiką. Vakaruose periferiniai baltai ankstyvajame geležies amžiuje kūrė savarankiškas kultūras ir sudarė tarpinę grandį tarp baltų ir kitų Vidurio Europos indoeuropiečių etnosų.

S. Cimermanis (Ryga) pranešime „Baltų tautų etninės istorijos etnografinės problemos“ apžvelgė ligšiolinius baltų etninės istorijos tyrinėjimus ir aptarė aktualius būsimųjų tyrinėjimų klausimus. Jis pabrėžė, kad, remiantis istoriniais šaltiniais, lingvistiniais, folkloriniais, archeologiniais, antropologiniais duomenimis, XIII—XIX a. amžininkų rašytiniu palikimu bei etnografinių ekspedicijų medžiaga, naudojantis istoriniu lyginamuoju metodu, būtina nustatyti, iš kokių etninių junginių susiformavo lietuvių ir latvių tautybės, kas sudaro jų materialinę ir dvasinę kultūrą.

Sekcijoje „Etniniai procesai neolito ir žalvario epochoje“ išklaudyta 7 pranešimai. Remiantis archeologiniais, antropologiniais, lingvistiniais ir paleoekologiniais duomenimis, buvo nagrinėta etninė situacija, etnokultūriniai genčių kontaktai Pabaltijy ir Dnepro baseine bei šio regiono gyventojų vaidmuo etnogenetiniame procese (D. Teleginas, P. Doluchanovas, J. Graudonis, A. Vaskas), ieškota neolito ir žalvario amžiaus kultūrų — Pamarių, Lubano — ištakų (I. Luozė, A. Butrimas, G. Cesnys). Instituto moksliniai bendradarbiai R. Rimantienė (kartu su G. Cesniu) perskaitė pranešimą „Rutulinių amforų kultūros ir jos atstovų ryšys su vakariniais baltais“ ir A. Girininkas — „Vėlyvosios Narvos kultūros vaidmuo rytinių baltų susidarymo procese“.

Sekcijoje „Etninė baltų istorija (I—II tūkstantmečiai)“ išklaudyta 12 pranešimų. Remiantis archeologine medžiaga, antropologijos duomenų kontekste tyrinėtojai sprendė baltų genčių ir tautybių genezės ir formavimosi klausimus (I. Balčiūnienė, R. Graverė, G. Cesnys), nušvietė kuršių, prūsų ankstyvąją istoriją (E. Mugurevičius, V. Kulakovas), nagrinėjo baltų kontaktus su skandinavais, finugrais (V. Petrenka, I. Ozerė, A. Chalikovas), aptarė Rygos miesto gyventojų etninę sudėtį viduramžiais (A. Caunė), baltų gyvenamojo namo raidą nuo seniausių laikų iki XIX a. (J. A. Palas).

L. Vaitkunskienė perskaitė pranešimą „Etninės žemaičių istorijos tyrinėjimas“.

Folkloro sekcijoje buvo nagrinėjami baltarusių, estų, latvių ir lietuvių tautosakos giminingi siužetai, tipologiškai panašūs motyvai ir paveikslai. Tarptautinių ryšių įtaka taip pat buvo liečiama kalbotyros sekcijoje. J. S. Laučiūtės (Leningradas), A. Nepokupno (Kijevas), F. Klimčiuko (Minskas) pranešimuose buvo sprendžiami baltizmų ištakų slavų kalbose klausimai. Dalis pranešimų buvo skirta arealiniais tyrinėjimams. Z. Zinkevičius ir P. Gaučas (Vilnius) pranešime „Lietuvių kalbos paplitimo rytinė riba praityje toponimikos duomenimis“ parodė XIV–XVI a. lietuviškos kilmės oikonomų arealų tąsą Baltarusijos teritorijoje, lokalizavo lietuviškos toponimikos salas ir atskiras gyvenvietes, tuo metu buvusias į rytus ir pietryčius nuo Lietuvos. Autorių nuomone, toponiminės ribos atitiko lietuvių kalbos paplitimo XIV–XVI a. ribas. Šios Baltarusijos dalies gyventojų kalbą XIX a. antroje pusėje–XX a. pradžioje iš dalies lieti Etnografijos sekcijoje skaitytas V. Titovo (Minskas) pranešimas „Baltarusių—lietuvių paribio etninė situacija“. Tuo laikotarpiu kalba neatitiko etninės savimonės. Šioji gana dažnai priklausė nuo tradicijos, konfesijos, žmonių ekonominio ir socialinio statuso. R. Merkienė (Vilnius) pranešime „Apie administracinio-teritorinio paskirstymo įtaką Lietuvos etnografinių sričių specifikai“, remdamasi vieno faktoriaus arealų diachroniniais pjuviais, parodė XVI–XX a. politinių ir ekonominių administracinių padalų įtaką lokalinei ir regioninei kultūros integracijai Žemaitijoje, Aukštaitijoje, Dzūkijoje ir Suvalkijoje. I. Čakvinas (Minskas) pranešime „Etninių grupių jungimosi procesai XIV–XVI a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir baltarusių bei lietuvių tautybių susidarymo problemos“ padarė išvadą, kad tuo laikotarpiu dar tik formavosi iš atskirų centrų etnonimai lietuvių ir baltarusių etnikosams. Tai buvo bendro proceso, palietusio beveik visas Europos etnines bendrijas, dalis.

Etnografijos sekcijoje, be to, liesta atskirų reiškinų raida etninių ryšių tarp baltų, slavų ir finougrų kontekste. A. Vyresas (Viures) (Talinas) apžvelgė rogių tipų raidą pranešime „Iš Pabaltijo rogių istorijos“. Jis iškėlė hipotezę, kad stipininės rogės Pabaltijo suomių pasiekė per baltų gentis. Jų pagrindu Siaurvakarių Europoje susiformavęs rogių tipas pamažu plito atgal į pietvakarius ir išstūmė savo pirmtaką. L. Molčanova (Minskas) padarė pranešimą „Tradicinės žemdirbiškos kultūros baltarusių-baltų paralelės“. Jame pateiktos baltarusių ir Pabaltijo tautų žemdirbystės įrankių, jais naudojimosi analogijos, rodančios lietuvių, latvių, estų ir baltarusių ilgaamžius ryšius ir bendrus socialinės ir ekonominės raidos kelius. A. Petersonas (Tartu) baltų ir finougrų tautų, ypač vepsų, ryšius, remdamasis įrankių ir jų pavadinimų analogijomis (pranešime „Apie galimą baltų įtaką vepsų materialinei kultūrai“), bandė nukelti į žemdirbystės formavimosi laikotarpį.

N. Burakovskaja (Minskas) apžvelgė vandens kelių reikšmę ir laivybos priemonių evoliuciją nuo neolito iki XX a. (pranešime „Baltarusių ir Pabaltijo tautų vandens transporto priemonių paralelės“). Konferencijos tezės paskelbtos: Проблемы этнической истории балтов: Тезисы докладов межреспубликанской научной конференции (Рига: Зинатне, 1985).

Pranešimus numatyta paskelbti atskiru leidiniu. Pasiūlyta 1989 m. surengti eilinę konferenciją baltų etninės istorijos klausimais, paskui konferencijas rengti kas penkeri metai.

R. Merkienė, L. Vaitkunskienė

TSRS IR ČSSR ISTORIKŲ KOMISIJOS POSĖDIS

Tarybų Sąjungos istorikų nacionalinis komitetas, TSRS ir Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos istorikų komisija bei LTSR MA Istorijos in-tas 1985 m. lapkričio 12–13 d. Vilniuje surengė šešiolikąjį komisijos posėdį tema: „Antrojo pasaulinio karo pamokos: TSRS ir ČSSR kova prieš imperializmo agresyvią politiką ir naujo karo grėsmę“.

Posėdį pradėjo LTSR MA prezidentas akad. J. Požela. Jis pabrėžė, kad pergalė prieš fašizmą Antrajame pasauliniame kare turėjo didžiulę reikšmę Europos ir viso pasaulio istorinei raidai. Pergalė daugeliui tautų sudarė palankias sąlygas tarpt. revoliuciniams procesams, susikūrė socializmo sistema, kuri tapo tvirtu pagrindu ginant taiką

ir teisingą tarptautinių klausimų sprendimą. Pasaulyje įvyko esminiai pakitimai. Antrojo pasaulinio karo pamokos ypač aktualios šiandien, kai imperializmo jėgos siekia nukreipti pasaulį neregėtam ginklavimuisi ir stumia į naujo karo prarają.

Komisijos pirmininkai — Ukrainos TSR MA akad. P. Tronka ir CSSR MA narys koresp. I. Krempa apibūdino posėdžio uždavinius ir jame nagrinėjamos problematikos mokslinį bei ideologinį aktualumą, pristatė TSRS ir CSSR istorikų delegacijas.

Posėdyje buvo išklaušyta per dvidešimt pranešimų, atskleidžiančių Antrojo pasaulinio karo pasekmes, apibendrinančių socialinius ir politinius pakitimus pokario metais bei dabartinėje tarptautinėje situacijoje, išryškintos ideologinės kovos aktualijos. Pranešėjai iškėlė Tarybų Sąjungos ir Čekoslovakijos indėlį sprendžiant taikaus tarptautinės padėties reguliavimo klausimus bei socialistinių šalių reikšmę plėtojant dviejų skirtingų politinių sistemų santykius taikaus sambūvio keliu. Kalbėta apie TSKP ir Čekoslovakijos KP internacionalinį bendradarbiavimą telkiant tarptautinį komunistinį judėjimą ir plėtojant kovą už taiką (ist. m. daktarai A. Čubarjanas, S. Viskovas, V. Sucharevas ir A. Nedorezovas (TSRS), CSSR MA nariai koresp. S. Cambelas ir J. Bobokas, ist. m. dr.-ai A. Doleišis, Č. Amortas (CSSR) ir kt.).

LTSR MA narys koresp. K. Navickas ir ist. m. dr. R. Zepkaitė analizavo fašistinės agresijos prieš Čekoslovakiją 1938—1939 m. ir jos aneksijos poveikį buržuazinės Lietuvos užsienio politikai, nušvietė komunistų ir pažangiųjų jėgų solidarumą su Čekoslovakija bei jų kovą ginant Lietuvos nepriklausomybę Antrojo pasaulinio karo išvakarėse.

Pranešėjai apibendrino TSRS ir CSSR pastangas ginant taiką bei demaskavo imperializmo diversijas prieš socialistines šalis (ist. m. k-tai L. Miliakova, I. Selivanova, G. Mišustinas (TSRS), ist. m. k. J. Cesaras ir ist. m. dr. V. Peša (CSSR) bei kt.).

M. Boučekas, V. Krechleras, J. Zatkuliakas (CSSR) apibūdino revoliucinių pertvarkymų procesą Čekoslovakijoje ir išryškino jo tarptautinę reikšmę, pabrėžė Tarybų Sąjungos internacionalinę paramą. Ist. m. k. N. Zukauskienė apibendrino LTSR ir Čekoslovakijos aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą.

Ist. m. dr. J. Kržižekas ir ist. m. k. V. Kopeitka (CSSR) aptarė pastarojo dešimtmečio Čekoslovakijos istoriografiją.

Tarybų Sąjungos istorikų nacionalinio komiteto pirmininko pavaduotojas ist. m. dr. A. Čubarjanas supažindino su XVI tarptautinio istorikų kongreso, įvykusio 1985 m. Stutgarte, rezultatais ir iškėlė konkrečius socialistinių šalių mokslininkų uždavinius rengiantis XVII tarptautiniam istorikų forumui, kurį numatoma sušaukti 1990 m. Madride.

Tarybų Sąjungos ir Čekoslovakijos istorikų komisijos darbą 1980—1985 m. ir svarbiausias jos veiklos gaires 1986—1990 m. apibendrino komisijos pirmininkai Ukrainos TSR MA akad. P. Tronka ir CSSR MA narys koresp. I. Krempa.

Posėdyje dalyvavo Lietuvos KP CK mokslo ir mokymo įstaigų skyriaus vedėjas V. Baltrūnas, respublikos mokslininkai, Didžiojo Tėvynės karo veteranai, visuomenės atstovai.

S. Overaitė

TARYBOMS 80 METŲ

Pirmosios Rusijos buržuazinės demokratinės revoliucijos metu susikūrė Tarybos kaip plačių liaudies masių — darbininkų, valstiečių, kareivių, jūreivių — valdžios organas. Siam ženkliam jubiliejui paminėti 1985 m. gruodžio 3 d. Partijos istorijos institutas prie LKP CK, Lietuvos TSR MA Istorijos institutas, Vilniaus aukštoji partinė mokykla ir Lietuvos TSR „Zinijos“ draugija surengė respublikinę mokslinę konferenciją.

Konferenciją atidarė ir įžanginį žodį pasakė LKP CK sekretorius L. Sepetys. Jis pažymėjo, kad 1905—1907 m. revoliucija ir jos metu susikūrusios Tarybos turėjo didelę pasaulinę reikšmę. 1905—1907 m. įvykiai Rusijoje suvaidino svarbų vaidmenį ir Lietuvos revoliuciniame judėjime.

Pranešimą „Lenininė bolševikų partijos taktika ir požiūris į Tarybų vaidmenį 1905—1907 m. revoliucijoje“ padarė Partijos istorijos instituto prie LKP CK direktorė ist. m. dr. prof. V. Kašauskienė. Pranešime buvo atskleistos revoliucijos prielaidos, situacija

RSDDP gretose, revoliucijos eiga, specifika, ir ypatumai. Svarbi vieta buvo skirta Tarybų veiklai, kurios, V. Lenino žodžiais tariant, buvo revoliucinės valdžios, socialistinio valstybingumo prototipas.

Plačiau apie naujus revoliucinės valdžios organus kalbėjo Vilniaus aukštosios partinės mokyklos TSKP istorijos katedros e. doc. p. ist. m. k. P. Biveinis. Jis išanalizavo Tarybų raidą, pirmąsias jų formas, jų funkcijas pirmojoje Rusijos revoliucijoje. Pranešėjas pažymėjo, kad Lietuvoje Tarybų funkcijas tuo metu vykdė jungtiniai streikų komitetai, o pačios Tarybos susikūrė 1918—1919 m. J. Biveinis pabrėžė, kad 1905—1907 m. revoliucijos pamokomis ir patirtimi naudojasi ir šiandien tautos, kuriančios socialistinę visuomenę.

Partijos istorijos instituto prie LKP CK v. m. b. ist. m. k. Č. B a u ž a padarė pranešimą apie tarybinio istorijos mokslo kovą prieš buržuazinės istoriografijos klastotes, Tarybų vaidmenį 1905—1907 m. revoliucijoje. Jis nurodė, kad šis klausimas — tai ideologinės kovos objektas, kadangi ir šiuo metu buržuaziniai istorikai iškraipo Tarybų esmę, jų veiklą, bolševikų vaidmenį Tarybų organizavime ir darbe.

Šių dienų Liaudies deputatų tarybų, kaip Tarybų valdžios organų sistemos, vaidmuo buvo parodytas Lietuvos TSR MA Istorijos instituto v. m. b. ist. m. k. K. S t r u m s k i o pranešime „Tarybų, gimusių revoliucijos ugnyje, vaidmens didėjimas šiuolaikiniame etape“. Pranešėjas pažymėjo, kad šiuo metu Tarybų reikšmė nuolat didėja. Jos atlieka didelį darbą šalies valstybinės, ūkinės, kultūrinės, švietimo veiklos srityje, įgyvendina partijos nubrėžtus uždavinius. Kartu Taryboms iškyla vis naujų uždavinių. Todėl plečiamos jų teisės, tobulinamos veiklos formos.

Konferencijos darbą apibendrina Lietuvos TSR MA Istorijos instituto direktorius narys koresp. B. V a i t k e v i č i u s. Jis nurodė, kad konferencijos pranešimuose atsispindėjo praeities ir dabarties ryšiai. Tai dar kartą patvirtino teiginį, kad istorija gali tarnauti ir tarnauja dabarčiai.

J. M a t u s e v i č i u s

Moksliniai ryšiai

1985.01.08 LTSR valst. tarpžinybinės bibliotekų komisijos ir LTSR valst. respublikinės bibliotekos organizuotame moksliniame knygotyros seminare „Mažvydo skaitymai 1985“ menot. m. k. I. K o r s a k a i t ė skaitė pranešimą „Pirmosios lietuviškų knygų vaikams iliustracijos“.

* *
*

1985.01.29—02.01 TSRS MA Slavistikos ir baltistikos in-to Maskvoje organizuotoje konferencijoje „Baltų ir slavų etnokultūrinės ir archeologinės senienos: Laidotuvių papročiai“ skaitė pranešimus vilniečiai: A. B u t r i m a s, A. G i r i n i n k a s „Lietuvos neolito senieji ir naujieji laidotuvių papročiai“, V. M i l i u s „Lietuvių laidotuvių ir minėjimų valgiai“, L. V a i t k u n s k i e n ė „Žirgo apeiginė reikšmė senovės lietuvių laidotuvių papročiuose (V—XII a.)“; minskiečiai: L. D u č i c a s „Baltarusių, lietuvių—latvių paribio pilkapiai“, T. V a r f o l o m e j e v a „Apie Ditvos ir Pelesos tarpupio raudų tradicijas“; maskvietis V. K u l a k o v a s „Prūsų, skalvių ir lamatų laidotuvių papročiai VIII—XII a.“ Per diskusijas organizavusiojo instituto darbuotojai pasisakė dėl Baltarusijos lietuvių salų, kaip teikiančių dėkingos medžiagos baltų ir slavų etnokultūriniais ir etnolingvistiniams klausimams nušviesti, tyrinėjimo. Buvo išleistas tezių rinkinys «Конференция Балто-славянские этнокультурные и археологические древности: Погребальный обряд». Kai kuriuos pranešimus numatoma paskelbti konferenciją organizavusiojo instituto tęstiniame leidinyje «Балто-славянские исследования».

* *
*

Istorijos institute 1985.04.02—03 lankėsi Lenkijos MA Socialistinių šalių instituto direktorius prof. dr. Zbignevas K l e p a c k i s. Jis susipažino su instituto mokslinių tyrimų kryptimis ir pastarųjų metų rezultatais. Lietuvos TSR MA Istorijos instituto direktorius

LTSR MA narys koresp. B. Vaitkevičius ir prof. dr. Z. Klepackis aptare bendrų mokslinių tyrinėjimų tematiką. Numatoma nuo 1986 m. pradėti rengti kolektyvinį veikalą apie Lietuvos TSR ir Lenkijos LR bendradarbiavimą 1945—1985 m. bei plėtoti antikomunistinių centrų veiklos kritiką.

* *
*

1985.05.17—21 TSRS MA Archeologijos in-to ir Azerbaidžano TSR MA Baku mieste surengtoje sąjunginėje konferencijoje, skirtoje tarybinės archeologijos laimėjimams XI penkmetyje, ist. m. k. E. Grigalavičienė padarė pranešimą „Nauji duomenys apie Rytų Lietuvos brūkšniuotosios keramikos kultūrą“.

* *
*

1985.05.20—22 Istorijos in-to kvietimu Vilniuje lankęsis TSRS MA Etnografijos in-to Pabaltijo ir Pavolgio tautų sektoriaus vadovas ist. m. dr. V. Pimenovas padarė pranešimą „Sisteminis etnoso tyrinėjimas“. Svečias taip pat buvo supažindintas su Istorijos ir etnografijos bei Liaudies buities muziejų ekspozicijomis, senuoju ir naujuoju Vilniumi.

* *
*

1985.08.25—09.01 Stutgarte (VFR) įvykusiame XVI tarptautiniame istorijos mokslų kongrese Tarybų Sąjungos istorikų delegacijos sudėtyje buvęs LTSR MA Istorijos in-to direktorius prof. dr. B. Vaitkevičius dalyvavo diskusijose tema „Pasipriešinimas nacizmui, fašizmui ir Japonijos imperializmui Antrajame pasauliniame kare“.

* *
*

1985.09.23—24 ir 26 inžinierius dr. Jurgis Gimbutas (JAV, Arlingtonas) rengiamam darbui apie tradicinę lietuvių liaudies architektūrą naudojos Etnografijos skyriaus fototeka.

* *
*

1985.09.24—26 TSRS MA Etnografijos institutas ir TSRS MA Dagestano filialo Istorijos, kalbos ir literatūros in-tas ir Tarybinė sociologų asociacija Machačkaloje surengė sąjunginę mokslinę konferenciją šiuolaikinės TSRS tautų šeimos raidos klausimams aptarti. Ist. m. k. P. Kalnius perskaitė pranešimą „Kai kurios etnodemografinės šiuolaikinės Lietuvos TSR miesto gyventojų šeimos charakteristikos“.

* *
*

1985.11.29 Liaudies meno draugijos ir Mokslinio metodinio kultūros centro Vilniuje surengtoje konferencijoje, skirtoje liaudies dailės parodoms, v. m. b. V. Milius padarė pranešimą „Lietuvių liaudies dailės parodos Vokietijoje ir Lenkijoje“.

Ekspedicijos

ARCHEOLOGINIŲ PAMINKLŲ TYRINĖJIMAI LIETUVOJE 1985 METAIS

1985 m. archeologinius paminklus tyrė LTSR Mokslų Akademijos Istorijos institutas (toliau — II), Vilniaus valst. V. Kapsuko universiteto LTSR istorijos katedra (VVU), Vilniaus valst. pedagoginio instituto TSRS istorijos katedra (VVPI), Mokslinė-metodinė kultūros paminklų/apsaugos taryba (MMT), Paminklų konservavimo institutas (PKI), Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus (IEM), Kauno valst. istorijos muziejus (KVIM), Trakų istorijos muziejus (TIM), Alytaus (AKM) kraštotyros muziejus, LTSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos (PAKD) Kretingos rajono skyrius. Jiems talkino Kretingos, Mažeikių ir Svencionių kraštotyros muziejai, PAKD Alytaus, Šakių, Silalės ir kitų rajonų skyriai, pavieniai kraštotyrininkai, mokyklos, kolūkiai ir kitos organizacijos. Archeologai dirbo 45 vietovėse, tyrė 52 paminklus. Tyrinėtos 8 akmens amžiaus gyvenvietės (ištirtas 1464 m² plotas, aptiktos dar 9), 5 piliakalniai (ištirtas 1029 m² plotas) ir 3 geležies amžiaus gyvenvietės piliakalnių pašlaitėse (260 m² plotas) bei viena to laikotarpio gyvenvietė toliau nuo piliakalnių. (tirta 172 m² plotas), 5 geležies amžiaus pilkapynai (ištirta 18 pilkapių) ir 18 to paties laikotarpio plokštinių kapinynų (ištirtas 4221 m² plotas, rasti 264 II—XIII a. žmonių kapai ir 5 žirgų griaučiai), toliau tirta Biržų piliavietė bei feodalinės epochos gyvenvietė Sventojoje, 5 feodalizmo epochos plokštiniai kapinynai (ištirtas 2003 m² plotas, rastas 761 XIV a. pabaigos—XVII a. pirmosios pusės kapas, dar 15 XV a. kapų rasta Sulaičių, Kėdainių raj., geležies amžiaus kapinyne). Be to, siekiant nustatyti paminklų chronologiją ir ribas, kasinėti dar 7 objektai (ištirtas 651 m²), kurie archeologijai duomenų nedavė. PKI dar tyrė Kauno, Vilniaus, Klaipėdos, Kėdainių senamiesčius. MMT žvalgė keletą rajonų, Ignalinos, Zarasų, Rokiškio rajonuose surado dar keletą pilkapynų ir kelis piliakalnius, papildė duomenis apie kai kuriuos jau žinomus paminklus.

Zemiau pateikiamas tyrinėtų paminklų sąrašas aukščiau suminėtomis grupėmis, abėcėlės eile grupėse. Nurodoma paminklų kasinėjusi įstaiga, tyrinėjimų vadovas, apimtis, rezultatai.

1. Akmens amžiaus stovyklos ir gyvenvietės

1. J a r a 3. Anykščių raj., Svėdasų apyl. II Jaros deš. krante aptiktoje gyvenvietėje tyrė 124 m² plotą, aptiko planą vidurinio neolito — Narvos kultūros sluoksni (vad. ist. m. k. A. Girininkas).

Be to, Jaros kair. krante surasta dar viena gyvenvietė (Jara 4), joje iškastas 6 m² ploto šurfas, rastas vėlyvojo neolito kultūrinis sluoksnis su vėlyvąja Narvos kultūros ir virveline keramika.

2. K a r k l i š k i a i, Telšių raj., Varnių apyl. IEM tyrė du paminklus (vad. v. m. b. A. Butrimas): a) Biržulio sąsmaukos kalvoje baigti 1984 m. pradėti ankstyvojo neolito stovyklos tyrinėjimai, atidengtas 68 m² plotas, b) Kaimo šiaurės rytų dalyje tyrinėta Ožnugario I gyvenvietė, atidengtas 284 m² plotas, rastas vidurinio neolito kultūrinis sluoksnis.

Be to, žvalgyta Biržulio ežero pietinė pakrantė, aptiktos dar 7 akmens amžiaus stovyklos ir gyvenvietės.

3. K u b i l i ė i a i 1, Sakių raj., Bublelių apyl. II tėsė Sešupės deš. krante esančios gyvenvietės tyrinėjimus, atidengė dar 76 m² plotą, aptiko vėlyvojo neolito kultūrinį sluoksnį (vad. m. b. V. Juodagalvis).

4. R e š k u t ė n a i, Svencionių raj., Reškutėnų apyl. II toliau tyrė dvi 1984 m. pradėtas kasinėti gyvenvietes (vad. ist. m. k. A. Girininkas): a) K r e t u o n o 1, esančioje apie 800 m į vakarus nuo kaimo, ištyrė 224 m² plotą, aptiko vidurinio ir vėlyvojo neolito kultūrinius sluoksnius ir b) Z e m a i t i š k ė s 3, esančioje apie 1 km į šiaurės vakarus nuo Reškutėnų kaimo Kretuono ežero rytinėje pakrantėje, ištyrė dar 60 m² plotą, aptiko planą ankstyvojo neolito ir jį dengiantį vėlyvojo neolito Narvos kultūros sluoksnį.

Be to, prie Zeimeno ežero, apie 150 m į šiaurės rytus nuo Zeimeno I gyvenvietės, aptikta Zeimeno 2 gyvenvietė, joje iškastas žvalgomas 4 m² ploto šurfas.

5. Rudnia, Varėnos raj. II užbaigė 1983 m. pradėtus Sakių lanka vadinamoje vietoje (buvusio to paties vardo ežerėlio šiaurinėje pakrantėje) esančios vidurinio neolito gyvenvietės tyrinėjimus (vad. ist. m. dr. R. Rimantienė), atidengė dar 152 m² plotą, radiniai būdingi Nemuno kultūrai.

6. Sventoji (Palanga). II tyrė Sventosios 6 vėlyvojo neolito gyvenvietę (vad. ist. m. dr. R. Rimantienė), atidengė 476 m² plotą, surinko gausią Narvos kultūrai būdingą medžiagą. Be to, gretimuose statybai skirtuose plotuose iškasta 90 šurų, nustatyti tyrinėtini plotai.

2. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės

1. Alytus. Piliakalnio pašlaitėje prie gynybinio griovio, skiriančio piliakalnį nuo gyvenvietės, AKM ištyrė 160 m² plotą, aptiko iki 0,6 m storio VII—XII a. kultūrinį sluoksnį (vad. m. b. E. Sveikas).

Be to, ieškota ankstyvesnės gyvenvietės ir kapinyno. Apie 100—200 m į šiaurę ir šiaurės rytus nuo piliakalnio, Alytupio deš. krante esančioje kalvelėje iškastos 7 perkastos po 10 m² kiekviena, ir apie 300 m į pietryčius nuo piliakalnio, netoli geležinkelio pylimo ištirtas dar 30 m² plotas. Nerasta nei kapų, nei kultūrinio sluoksnio.

2. Imbarė, Kretingos raj., Imbarės apyl. Piliakalnio šiaurinės aikštelės vakarinėje dalyje ir ją supančiame pylime II ištyrė dar 90 m² plotą (vad. j. m. b. V. Daugudis). Aikštelėje rastas iki 60 m storio kultūrinis sluoksnis iš laikotarpio nuo III—IV a. iki XII—XIII a., o pylime aptikta vartų vieta. Be to, aikštelėje rasta XVI—XVIII a. pastato pėdsakų.

3. Kereliai, Kupiškio raj., Skapiškio apyl. II tęsė 1984 m. pradėtus piliakalnio tyrinėjimus, ištyrė dar 298 m² (vad. ist. m. k. E. Grigalavičienė), aptiktas kultūrinis sluoksnis priklauso I tūkstantm. pr. m. e. antrajai pusei ir I—VI m. e. a.

4. Kernavė, Sirvintų raj. VVU toliau tyrė Pilies kalno aikštelės rytinę dalį (vad. asist. A. Luchtanas). Atidengtas 374 m² plotas, rastas I m. e. tūkstantm. antrosios pusės ir XI—XIV a. kultūrinis sluoksnis bei XVIII—XX a. pirmosios pusės sodybos liekanų. Griovio dugne tarp Pilies kalno ir Mindaugo sosto ištirtas 12 m² šurfas, aptiktas sluoksnis su XIII—XIV a. radiniais, o griovio tarp Aukų kalno ir Mindaugo sosto dugne ištirtas 15 m² šurfas, rastas storas sąnašinis sluoksnis.

5. Kudirkos Naumištis, Vilkaviškio raj. MMT tęsė 1983 m. pradėtus piliakalnio ir gyvenvietės tyrinėjimus (vad. metod. A. Kuncevičius). Piliakalnio aikštelėje ištirtas dar 180 m² plotas, o į rytus nuo piliakalnio esančioje gyvenvietėje — 30 m² plotas. Aptikti tik menki kultūrinio sluoksnio pėdsakai.

6. Mosėdis, Skuodo raj. Bartuvos kair. krante, ties malūno tvenkiniu, esančio piliakalnio vakarinėje dalyje PAKD Kretingos rajono skyrius ištyrė 60 m² plotą (vad. I. Jablonskis). Padarytas I m. e. tūkstantm. pylimo pjūvis, aikštelėje rastas XVI—XVII a. dvarvietės kultūrinis sluoksnis.

7. Veršvai, Kaunas. II žvalgė piliakalnio šiaurrytinėje pašlaitėje esančią gyvenvietę (vad. j. m. b. V. Daugudis). Gyvenvietės šiaurrytiniame pakraštyje ištirti 4 ploteliai bendros 70 m² apimties, aptiktas iki 60 cm storio apardytas kultūrinis sluoksnis iš I tūkstantm. pr. m. e. bei I m. e. tūkstantm. antrosios pusės ir II m. e. tūkstantm. pradžios.

8. Vilnius. Gedimino pilies kalno vakarinėje pašlaitėje, buv. Žemutinės pilies teritorijoje stovinčioje katedroje, ryšium su pastato pritaikymu galerijai, PKI ištyrė dalį šiaurinės navos, šiaurvakarinę centrinės navos dalį bei dalį pietinės navos (vad. archeol. A. Lisanka). 3,4 m gilyje (po pastato grindimis) aptiktas I m. e. tūkstantmečio antrosios pusės kultūrinis sluoksnis su grublėtąja keramika.

9. Visėtiškės, Anykščių raj., Svėdasų apyl. Jaros upės kair. krante ieškota anksčiau pastebėtos I m. e. tūkstantm. gyvenvietės. II ištyrė 172 m² plotą (vad. ist. m. k. V. Kazakevičius), aptiko menkų to laikotarpio kultūrinio sluoksnio pėdsakų bei XVII—XVIII a. deguto varymo pėdsakų.

3. Geležies amžiaus pilkapynei

1. Alinka (Raistinė), Trakų raj., Ausieniškių apyl. TIM tėsė ir užbaigė 1982 m. pradėtus Elektrėnų ežero krante esančio pilkapynei tyrinėjimus (vad. v. m. b. A. Bliujienė), ištyrė dar 8 pilkapius, kurių dviejuose rasti sudegintų žirgų (?) kapai, 3 pilkapiuose tik po pjautuvą, o likusiuose 3 kapų nerasta (vienas iš pastarųjų labai suardytas). Paminklas datuojamas X—XII a. Be to, spėjamoje suardyto pilkapynei vietoje ištirtas 25 m² plotas. Kapo žymių nerasta.

2. Minčia, Utenos raj., Tauragnų apyl. IEM 1975 m. tyrinėtame pilkapynei patekusių į rekonstruojamo kelio teritoriją (vad. skyr. ved. B. Tautavičienė). Dalis pilkapynei buvo jau smarkiai apardyta. Tik vienamė pilkapynei rasti keli sudegusių kaulų fragmentai. Paminklas datuojamas IX—XII a.

3. Paragaudis, Silalės raj., Kvėdarnos apyl. VVU 1982 m. tyrinėto pilkapynei rytinėje dalyje ištyrė dar 2 pilkapius su akmenų vainikais (vad. ist. m. k. M. Michelbertas). Rasti 3 I—II a. kapai, mirusieji palaidoti nedeginti.

4. Sūdėnai, Kretingos raj., Laukžemės apyl. PAKD Kretingos rajono skyrius (vad. I. Jablonskis) tėsė ir užbaigė 1982 m. pradėtus kaimo laukų pietvakarinėje dalyje prie Sventosios esančio pilkapynei tyrinėjimus. Ištyrė likusius 2 pilkapius, rado 4 sudegintų mirusiųjų kapus iš I tūkstantmečio pr. m. e. pabaigos. Be to, rasta 15 V—VI a. kapų. Mirusieji palaidoti nedeginti.

Apie 300 m nuo pilkapynei yra dar dvi kalvelės, laikomos kapinyne. Čia ištirtas 30 m² plotas, rastas storas maišytos žemės sluoksnis, pavienių akmenų, du suardyti sudegintų mirusiųjų kapai. Atrodo, kad ir čia būta pilkapynei ar kapų, apdėtų akmenų vainikais, kurie visi sunaikinti.

5. Visėtiškės, Anykščių raj., Svėdasų apyl. Jaros deš. krante miške aptiktoje 15 pilkapynei grupėje II ištyrė vieną sampilą (vad. ist. m. k. V. Kazakevičius). Aptikta akmenų vainiko likučių, daug akmenų sampile ir 12 sudegintų bei 1 nedeginto mirusiojo kapas iš I m. e. tūkstantm. vidurio ir antrosios pusės bei II tūkstantm. pradžios.

4. Geležies amžiaus plokštiniai kapinynei

1. Bandužiai, Klaipėda, II atnaujino 1974 m. tyrinėto plokštinio kapinynei kasinėjimus (vad. ist. m. k. J. Stankus), atidengė 510 m² plotą, rado 13 VI—XI a. kapų ir paskirų daiktų iš suardytų II—III a. kapų. Mirusieji laidoti nedeginti.

2. Dauglaukis, Tauragės raj. VVPI tėsė 1983 m. pradėtus plokštinio kapinynei tyrinėjimus, atidengė dar 300 m² plotą, rado 4 II—III a. kapus (vad. vyr. dėst. E. Jovaiša). Mirusieji palaidoti nedeginti.

2. Genčiai, Kretingos raj., Kurmaičių apyl. II tyrinėjo du plokštinius kapinynei: a) tėsė 1983 m. atnaujintus pirmojo kapinynei tyrinėjimus (vad. j. m. b. A. Merkevičius), atidengė 400 m² plotą, rado 60 IX—XII a. kapų (iš jų 4 mirusieji palaidoti sudeginti), b) ištyrė dalį 1983 m. pradėto kasinėti antrojo kapinynei (vad. ist. m. k. J. Stankus), atidengė 80 m² plotą, rado 8 X—XI a. kapus, mirusieji palaidoti sudeginti.

3. Kalniškiai, Raseinių raj., Verėduvos apyl. Dubysos deš. krante esančiame bulviarusių suardytame plokštiniame kapinynei II ištyrė 400 m² plotą (vad. ist. m. k. V. Kazakevičius), rado 11 V a. kapų, kurių dalis apardyti.

4. Kapitoniškės, Kaišiadorių raj., Rumiškių apyl. TIM žvalgė Nemuno deš. krante esančios žvyruobės pakraščius — ištyrė 130 m² plotą, rado XII—XIV a. sudegintų žmonių kapų pėdsakų (vad. v. m. b. A. Bliujienė).

5. Kiauleikiai, Kretingos raj., Rūdaičių apyl. II tėsė 1984 m. atnaujintus Kirminų kalne esančio plokštinio kapinynei šiaurvakarinės dalies tyrinėjimus (vad. vyr. lab. V. Simėnas), ištyrė 41 m² plotą, rado 3 IX a. kapus. Mirusieji palaidoti nedeginti.

6. Kiduliai, Sakių raj. Miestelio viduryje II ieškojo buvusio kapinynei pėdsakų, ištyrė 123 m² plotą, rado 3 III—IV a. kapus, mirusieji palaidoti nedeginti (vad. ist. m. k. V. Urbanavičius).

7. Kvėdarna, Silalės raj. Miestelio pietvakariname pakraštyje statybų metu aptikta archeologinių radinių. PAKD Silalės raj. skyrius ištyrė vieno statomo pastato vietoje 20 m² plotą, kapų nerado (vad. V. Statkevičius). VVU kito numatomo statyti pastato vietoje ištyrė dar 130 m² plotą, rado suardytų XIII—XIV a. kapų pėdsakų, mirusieji palaidoti sudeginti (vad. doc. ist. m. k. M. Michelbertas).

8. Pavilkijys, Sakių raj., Lekėčių apyl. Žvyro karjero suardytame plokštiniame kapinyne II ištyrė 57 m² plotą (vad. v. m. b. A. Varnas), aptiko 1 suardytą VII—VIII a. sudeginto žmogaus kapą ir 4 apardytus žirgų griaučius iš XII—XIII a.

9. Prysmančiai, Kretingos raj., Rūdaičių apyl. II tyrinėjo du kaimo laukuose esančius kapinykus: a) 1958 m. tyrinėto kapinyno pietiniame pakraštyje ištyrė 20 m², rado akmenų vainiką ir 4 III—IV a. vaikų kapus, mirusieji palaidoti nedeginti (vad. vyr. lab. V. Šimėnas), b) tęsė 1984 m. atnaujintus plokštinio kapinyno tyrinėjimus į pietryčius nuo kaimo (vad. LTSR MA narė koresp. ist. m. dr. R. Kulikauskienė). Pietinėje jo dalyje atidengtas 237 m² plotas, rasti 36 VIII—XI a. kapai, mirusieji palaidoti nedeginti.

10. Seredžius, Jurbarko raj. Nemuno slėnyje, į vakarus nuo Palocėliu vadinamos piliavietės ar dvarvietės esančioje kalvelėje II ištyrė 30 m² plotą (vad. ist. m. k. V. Urbanavičius). Rasti 8 VII a. kapai—du mirusieji palaidoti nedeginti, o 6—sudeginti. Kapinyną dengia XVI—XVII a. kultūrinis sluoksnis.

11. Stragnai I, Klaipėdos raj., Priekulės apyl. Ryšium su kelio rekonstrukcija II tyrė XX a. pradžioje A. Becenbergerio ir kt. tyrinėto plokštinio kapinyno dalį (vad. j. m. b. A. Varnas), atidengė 780 m² plotą, rado 23 III—VI a. kapus (mirusieji palaidoti nedeginti) ir VIII—XII a. sudegintų mirusiųjų suardytų kapų pėdsakų.

12. Stungiai, Joniškio raj., Zagarės apyl. Statybų metu aptikto plokštinio kapinyno teritorijoje MMT ištyrė 60 m² plotą (vad. B. Dakanis), rado 12 VII—IX a. kapų. Mirusieji palaidoti nedeginti.

13. Sulaičiai, Kėdainių raj., Krakių apyl. KVIM baigė tyrinėti plokštinio kapinyno išlikusią dalį (vad. skyr. ved. K. Rickevičiūtė), atidengė dar 467 m² plotą, rado žirgo griaučius su XI—XIII a. įkapėmis ir 15 XV a. žmonių kapų.

14. Užpelkiai, Kretingos raj., Rūdaičių apyl. Ardomo plokštinio kapinyno viduryje II ištyrė 70 m² plotą (vad. vyr. lab. V. Šimėnas), rado 6 apardytus VI—VII a. vaikų kapus ir pavienių radinių iš suardytų kapų. Mirusieji palaidoti nedeginti.

15. Zviliai, Silalės raj., Jucaičių apyl. II tęsė 1983 m. atnaujintus kapinyno tyrinėjimus (vad. ist. m. k. L. Vaitkunskienė). Jo rytinėje dalyje ištyrė 386 m² plotą, rado 54 III—V a. ir vieną X a. kapą. Visi mirusieji palaidoti nedeginti.

5. Piliavietės ir feodalinės epochos gyvenvietės

1. Biržai, PKI pilies kiemo šiaurvakarinėje dalyje ir prie rūmų ištyrė 246 m² plotą, rastas XVI—XVIII a. pradžios kultūrinis sluoksnis, mūrinių pastatų dalių (vad. J. Genys).

2. Šventoji (Palanga). PKI Šventosios kair. krante, netoli Baltijos jūros kranto, tyrinėjo XVII a. sodybvielę (vad. VI. Zulkus). Atidengtas 538 m² plotas, aptiktas iki 0,5 m storio kultūrinis sluoksnis, Šventosios deš. krante bandyta nustatyti gyvenvietės ribas, iškasta keliasdešimt šurftų bendros 142 m² apimties.

6. XIV a. pabaigos—XVII a. plokštiniai kapinynai

1. Alytus. AKM tęsė 1984 m. pradėtus Nemuno deš. kranto kalvoje, į pietryčius nuo piliakalnio (Merkinės g-vėje), esančio plokštinio kapinyno tyrinėjimus (vad. m. b. E. Svetikas), atidengė dar 857 m² plotą, rado 480 XIV a. antrosios pusės—XVII a. kapų.

2. Bečiai, Ukmergės raj., Veprių apyl. PKI ištyrė suardytą plokštinio kapinyno liekanas (vad. G. Zabiela), atidengtas 276 m² plotas, rasti 89 griaučiai (dalis kapų suardyti). Kapai datuojami XV a. antrąja puse—XVII a.

3. Kaimeliai, Lazdijų raj. ir apyl. II tęsė praėjusiais metais pradėtus Galsto ežero vakariniame krante esančio kapinyno tyrinėjimus (vad. ist. m. k. O. Kuncienė), atidengė dar 80 m² plotą, rado 37 XVI—XVII a. kapus.

4. Mažeikiai, Siaulių raj., Gruzdžių apyl. Į šiaurę nuo kaimo kapinaičių esančioje žvyro karjero apardytoje kalvoje II ištyrė 750 m² plotą (vad. m. b. I. Vaškevičiūtė), rado 133 XVI—XVII a. pradžios kapus.

5. Slavikai, Sakių raj. Sešupės deš. krante, į vakarus nuo senų kaimo kapinaičių, II ištyrė 40 m² plotą, rado 22 XVII a. kapus (vad. ist. m. k. V. Urbanavičius).

Be to, 15 XV a. kapų rasta Sulaičiuose, Kėdainių raj., kur tyrinėtas geležies amžiaus plokštinis kapinynas.

7. XVIII—XIX a. kapinaitės ir neiškūs paminklai

1. **Bačkininkėliai**, Prienų raj., Pakuonio apyl. KVIM kapinaitėse ištyrė 21 m² plotą (vad. V. Valickis), rado 5 vaikų ir vieno suaugusiojo griaučius lentiniuose karsuose, be įkapių (XVIII—XIX a.?).

2. **Genčiai**, Kretingos raj., Kurmaičių apyl. I šiaurę nuo kaimo, Akmenos kair. krante, yra senos kaimo kapinaitės, kartais laikomos archeologiniu paminklu. Šalia kapinačių iš rytų ir pietų pusės bulviarūšiais iškasinėtame lauke II ištyrė 80 m² plotą (vad. ist. m. k. J. Stankus), kapų pėdsakų nerasta.

3. **Juodiškės**, Molėtų raj., Mindūnų apyl. Siesarties ežero šiauriniame krante esančioje kalvoje, spėjamoje kapinyno teritorijoje, įvairiose vietose IEM iškasė 18 perkasų, iš viso 400 m² plotą (vad. sekt. ved. E. Butėnienė). Rasti 3 mirusiųjų griaučiai, kurių vieni skobtiniam karste be įkapių, o kiti apardyti. Kapų chronologija neaiški.

4. **Laibagaliai**, Lazdijų raj., Veisiejų apyl. II žvalgė kaimo laukuose esančias kapinaites, laikomas kapinynu (vad. ist. m. k. O. Kuncienė), ištyrė 20 m² plotą, rado 4 XVIII—XIX a. (?) kapus.

5. **Mitkėnai**, Molėtų raj., Skudutiškio apyl. Spėjamoje kapinyno teritorijoje — dirbamame lauke, įvairiose vietose IEM iškasė 5 perkasas bendro 62 m² ploto, aptiko tik keletą pavienių žmonių kaulų (vad. sekt. vedėja E. Butėnienė). Greičiausiai čia bus buvusios XVIII—XIX a. nedidelės kaimo kapinaitės, kurios sunaikintos dirbant laukus.

6. **Petruskai**, Molėtų raj., Videniškių apyl. Spėjamo kapinyno teritorijoje, prie kelio Molėtai—Ukmergė, IEM iškasė tris 10×2 m perkasas, kapų nerado (vad. sekt. ved. E. Butėnienė).

7. **Raginėnai**, Radviliškio raj., Pakalniškių apyl. Apie 0,5 km į šiaurę nuo piliakalnio prie žvyruobės ieškota gyvenvietės pėdsakų. MMT ištyrė 10 m² plotą, kultūrinio sluoksnio nerado (vad. j. m. b. A. Merkevičius).

A. Tautavičius

ISTORIJOS INSTITUTO ETNOGRAFINĖS EKSPEDICIJOS 1985 METAIS

1985 m. Istorijos in-to Etnografijos skyriaus moksliniai bendradarbiai toliau tyrinėjo Lietuvos kaimo ir miesto tradicinę bei šiuolaikinę kultūrą ir buitį. Ekspedicijos vyko nuo kovo 25 iki rugpjūčio 31 d. Akmenės, Alytaus, Anykščių, Biržų, Ignalinos, Kaišiadorių, Kapsuko, Kėdainių, Kelmės, Klaipėdos, Kretingos, Lazdijų, Mažeikių, Molėtų, Pakruojo, Panevėžio, Pasvalio, Prienų, Raseinių, Radviliškio, Rokiškio, Skuodo, Sakių, Šalčininkų, Šiaulių, Silalės, Silutės, Sirvintų, Svenčionių, Tauragės, Telšių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vilniaus, Zarasų rajonuose. Vilniuje ir Kaune tyrinėta miestų gyventojų dvasinė kultūra ir buitis.

Ekspedicijoms vadovavo V. Morkūnas. Pagal tyrinėjimo objektus, vietą ir laiką ekspedicijos dalyviai buvo suskirstyti į 12 grupių, kuriose, be pagrindinių temų vykdytojų, įvairiais laikotarpiais jiems talkininkavo 11 dailininkų ir 35 laborantai.

Ekspedicijos dalyviai rinko medžiagą šiomis temomis: 1) Žvejybos verslo organizacija Lietuvoje XIX a. pabaigoje—XX a.; Medžioklė, žvėrelių gaudymas (V. Morkūnas); 2) Kultūros perimamumo reguliatoriai Lietuvos versluose; Lietuvos liaudies tekstilė (R. Merkienė); 3) Bitininkystė Lietuvoje XIX a. pabaigoje—XX a. (L. Kazlauskienė); 4) Susisiekimo priemonių ir pakinktų gamybos verslų organizacija (J. Morkūnienė); 5) Naujosios kaimo sodybos (S. Gutautas); 6) Kolūkiečių gyvenamųjų namų interjeras (V. Kulikauskienė); 7) Kaimo gyventojų mityba (M. Miliuvienė); 8) Šiuolaikiniai kaimo gyventojų vestuvių papročiai (A. Vyšniauskaitė); 9) Lietuvos TSR miesto gyventojų šeimos etnodemografinė raida socializmo laikotarpiu (P. Kalnius); 10) Etnosociologinė-demografinė Lietuvos TSR gyventojų struktūra (laisvalaikio meninė kultūra) (J. Mardosa); 11) Senieji malimo ir grūdimo įrengimai (V. Milius).

V. Morkūnas birželio ir liepos mėn. tyrinėjo verslinės žvejybos ypatumus Aukštaitijoje ir Dzūkijoje. Užrašinėti žvejų atsiminimai apie žvejybos organizaciją, papročius, fiksuotos verslinės žvejybos priemonės, aprašinėti jos būdai. Be to, rinkta medžiaga visuomeniniuose kraštotyros muziejuose minėtai klausimais.

Renkant medžiagą, daugiau dėmesio skirta žvejybos priemonių gamybos, medžiagų paruošimo klausimams; siekta nustatyti, kokią vietą žvejų natūraliniame ūkyje užėmė tokie papildomi verslai, kaip siūlių verpimas, tinklų mezgimas, virvių vijimas, kitų žvejybos priemonių gamyba bei taisymas. Rinkta medžiaga apie kaimų ir miestelių amatininkų darbą, susijusį su žvejybos priemonių gamyba. Domėtasi žuvis apdoravimo ir realizacijos klausimais. Be to, ekspedicijoje pradėta rinkti medžiagą apie medžioklę ir žvėrelių gaudymą šiame regione. Per ekspediciją padaryta 50 aprašų, 150 piešinių, 300 kadrų nuotraukų.

R. Merkienė kovo, birželio ir liepos mėn. rinko medžiagą apie liaudies tekstilę Aukštaitijoje ir kai kuriuose Zemaitijos rajonuose. Rinkti atsakymai į klausimų lapus „Lietuvių liaudies tekstilės raštai“, „Audėjos ir audimas“, „Mezgėjos ir mezgimas“, „Skalbimas“. Iš viso užpildyta 152 klausimų lapai; aprašyta apie 60 audinių ir mezginių bei padaryta jų schemas, nupiešta 80 audinių, mezginių ir drabužių, padaryta apie 200 kadrų nuotraukų.

Ekspedicijoje gauta perfotografavimui apie 100 XX a. 3—6 dešimtmečių fotografijų, atspindinčių to laikotarpio papročius ir aprangą, užrašyta šeimos ir kalendorinių papročių bei kitų etnografinių smulkmenų.

Surinkta medžiaga leidžia spręsti apie lietuvių liaudies tekstilės technikas, iš dalies nušviečia jų paplitimą ir raidą, geometrinio, geometrizuoto augalinio, zoomorfinio ir antropomorfinio ornamento variantus ir jų paplitimo kelius, raštų kaitos dinamiką tyrinėtuose rajonuose, spalvinius derinius. Duomenys apie audėjas ir mezgėjas rodo, kad Zemaitijoje kur kas anksčiau negu kitose Lietuvos dalyse audimas ir mezgimas virto amatu.

L. Kazlauskienė birželio mėn. rinko medžiagą apie bitininkystę Aukštaitijos ir Suvalkijos rajonuose. Rinkta medžiaga apie bitininkystės inventorių, verslo organizavimą, bičiųulystės papročius XIX a. pabaigoje—XX a. Didesnę laiko dalį ekspedicija dirbo Varėnos rajone; šio rajono kaimuose apmatuoti ir nupiešti kelminiai ir kelminiai-rėminiai aviliai, vertingi kaip kelminės bitininkystės relikta.

Ekspedicinė medžiaga bus naudinga klasifikuojant bitininkystės inventorių, nustatant jo kaitos priežastis ir laiką. Papildžius reiškinį paplitimo žemėlapius, išryškėjo bitininkystės inventoriaus sritinė specifika. Surinkta medžiaga padės giliau suprasti kai kuriuos bitininkystės papročių bruožus,— bitininkų vietą kaimo bendruomenėje, jų tarpusavio santykius, bitininkų požiūrį į bites ir santykius su jomis, taip pat šių reiškinų raidą ir ją sąlygojusius priežastis. Ekspedicijoje nupiešta 132 bitininkystės objektai, nufotografuota apie 150 etnografinių objektų, apklausti 55 informatoriai.

J. Morkūnienė vadovaujama ekspedicinė grupė rugpjūčio mėn. Aukštaitijos ir Zemaitijos rajonuose rinko medžiagą apie Lietuvos valstiečių transporto priemonių ir pakinktų gamybos organizaciją. Apklausta 18 informatorių (6 rimoriai, 8 račiai ir kt.), padaryta 114 piešinių, apie 120 kadrų fonuotraukų.

Surinkta medžiaga padės nušviesti račių bei rimorių mokymosi sąlygas, trukmę, jų gamybos įrankius, dirbtuvių įrangą, medžiagų šaltinius, darbo organizavimą, gaminių realizavimo centrus ir būdus, kainas, ryšius su kitais amatininkais Lietuvoje XIX a. pabaigoje—XX a. pradžioje.

S. Gutautas birželio—liepos mėn. Aukštaitijoje ir Dzūkijoje rinko lauko medžiagą apie kaimo architektūrą. Kreiptas dėmesys į sodybos dekoratyvinių elementų fiksavimą. Pastebėta, kad sodybose (ypač apie gyvenamuosius namus), šių elementų gausėja. Tai būdinga pastariesiems metams. Sodybų dekoratyvinius elementus galima skirstyti į dvi grupes: tradicinius (vėjelantės, lėkiai ir kt.) ir naujuosius (lietaus vandens surinkimo vamzdžių puošyba, įvairios dekoratyvinės skulptūros, baseinėliai ir kt.). Puošybos gausėjimą galima paaiškinti pakitusių socialinėmis-ekonominėmis sąlygomis. Gerėjant gyvenimo sąlygoms, daiktas imamas vertinti ne tik iš utilitarinių, bet ir iš estetiškųjų pozicijų. Ekspedicijoje nufotografuota apie 180 įvairių etnografinių objektų, nupiešta apie 200 sodybos dekoratyvinių elementų—tvorelių, vartų, vartelių, lėkių, antlangių, durų ir kt.

Toliau buvo renkama anketinė medžiaga. Anketos papildytos klausimais apie įvairių buitinių poreikių tenkinimą ir kt. Aplankytos 56 sodybos, surinkta 116 psl. aprašomosios medžiagos.

V. Kulikauskienė birželio—liepos mėn. Aukštaitijoje ir Dzūkijoje rinko medžiagą apie kaimo gyventojų gyvenamųjų namų interjerą. Užpildyti 223 klausimynai, nufotografuota apie 80 objektų (fotografas S. Zumbys).

Tyrinėjimai rodo, kad šiuolaikinio Lietuvos kaimo gyventojų gyvenamųjų namų interjere — jo įrengime, apstatyme, puošyboje įsigali urbanistinės tradicijos. Tai ypač ryšku Suvalkijoje ir Zemaitijoje. Dzūkijoje ir iš dalies Aukštaitijoje interjeras kinta kur kas lėčiau. Pagrindinė priežastis yra ta, kad šiuose regionuose kolūkių gyvenvietės kuriasi daugiausia senuose, neišsiskirsčiusiuose į vienkiemius kaimuose. Nemažai valstiečių gyvena XX a. pirmojoje pusėje statytuose gyvenamuosiuose namuose, kurių išplanavimas sąlygoja apstatymą, iš dalies ir puošybą. Tačiau dažniausiai tokiuose namuose gyvena vyresnioji kaimo gyventojų karta. Jaunos šeimos statosi daugiausia mūrinius šiuolaikinius gyvenamuosius namus, kurių įranga ir apstatymas prilygsta miesto gyventojų butams, o interjero puošyba priklauso nuo šeimos narių amžiaus, išsilavinimo, darbo pobūdžio. Dzūkijos kaimo vidaus patalpų dekoravime naudojama daug namuose austų buitinių dekoratyvinių audinių, kitokių rankdarbių. Jais puošiami senieji ir šiuolaikiniai baldai, užtiesiamos grindys.

M. Miliuvienė birželio—liepos mėn. tuose pačiuose Aukštaitijos ir Dzūkijos rajonuose rinko medžiagą apie šiuolaikinio kaimo gyventojų mitybą. Medžiaga rinkta standartizuoto interviu metodu pagal 153 klausimų anketą „Kaimo gyventojų mityba ir namų apyvokos daiktai“. Gyventojų atranka apklausai — atsitiktinė. Apklausta 152 šeimos.

Renkant medžiagą, pagrindinis dėmesys kreiptas į kaimo gyventojų maisto sudėtį, valgių gaminimo ir valgomą tvarką — mitybos režimą, visuomeninio maitinimo vietą ir reikšmę, naujovių ir tradicijų santykį Aukštaitijos ir Dzūkijos žemdirbių mityboje. Pastebėta, kad Aukštaitijoje ir Dzūkijoje, kaip ir kitose etnografinėse srityse, palyginti su ankstesniais dešimtmečiais, pakito perkamų ir namuose gaminamų maisto produktų santykis. Gana daug vartojamų produktų kaimo gyventojai perka. Tai — duonos ir pyrago gaminiai, bakalėja, kai kurie mėsos, pieno ir žuvų produktai. Savo sodybinuose sklypuose užsiauginamos visos daržovės ir vaisiai, pagaminami pagrindiniai mėsos ir pieno produktai, kiaušiniai.

Augant žemdirbių vartojimo lygiui, esama žymių pakitimų Aukštaitijos ir Dzūkijos kaimo gyventojų valgiaraštyje. Tiek kasdieninis, tiek šventinis kaimo gyventojų meniu pasipildė visa eile mėsos (ypač maltos), pieno produktų bei desertinių patiekalų. Tačiau mitybos naujovės neišstūmė tradicijų, kurios iki šiandien ryškios ir maisto sudėtyje — naudojamų maisto produktų asortimente, — ir mitybos režime, ypač atskirų patiekalų naudojime.

Visuomeninio maitinimo įstaigos kasdieninei kaimo gyventojų mitybai nėra reikšmingos. Kaimo valgyklų paslaugomis naudojasi dar labai nedaug kaimo gyventojų. Tačiau visuomeninio maitinimo įstaigos atlieka mitybos naujovių populiarintojo ir propaguotojo vaidmenį.

P. Kalnys rugpjūčio mėn. rinko medžiagą Vilniuje ir Kaune temai „Lietuvos TSR miesto gyventojų šeimos etnodemografinė raida socializmo laikotarpiu“. Civilinės metrikacijos archyvuose peržiūrėta apie 14 000 santuokos aktų įrašų. Jų turinio analizė leis spresti apie susituokiančiųjų amžių, amžiaus skirtumus, tautybę ir socialinę padėtį. Tai būtini duomenys nagrinėjant santuokų socialinių-demografinių charakteristikų raidą, nacionalinių atžvilgiu mišrių santuokų dinamiką. Surinkti duomenys taip pat bus panaudoti rengiant darbą apie etnokultūrinius procesus šiuolaikinėje Pabaltijo tautų šeimoje.

J. Mardosa rugpjūčio mėn. rinko etnosociologinę lauko medžiagą Ignalinos ir Kapsuko rajonuose. Interviu būdu buvo pildomos anketos „Gyventojų laisvalaikio meninė kūryba“. Užpildytos 33 anketos. Surinkta statistinė medžiaga apie 100 asmenų, užsiimančių menine kūryba. Pastebėta, kad tirtuose rajonuose vyresnio amžiaus moterys daugiau audžia. Jaunos ir vidutinio amžiaus moterys mėgsta megzti. Vyrų laisvalaikio menine kūryba neužsiima.

Stebėti kino filmai, kultūriniai renginiai. Kaimo kultūrinis gyvenimas vasarą yra apmiręs, renginiai mažai lankomi. Populiareesnės tik paties jaunimo organizuojamos diskotekos gamtoje (Ignalinos raj.).

V. Milius rugpjūčio mėn. Ignalinos rajone rinko medžiagą apie senąjį grūdų malimą bei grūdimą ir apie kaimų bei miestelių kapines. Padaryti 22 aprašai. Surinkta duomenų apie XX a. pirmosios pusės girnų, piestų, piestelių gamybos ir įsigijimo būdus, konstrukcijas, formas, naudojimą buityje. Aprašyta Mielagėnų, Tverėčiaus miestelių, Gilūtų, Guntauninkų, Krikonių, Miežionių ir Raščionių kaimų kapinių apželdinimas, tvoros,

vartai, kapai ir jų priežiūra, paminklai. Pasektas pastarųjų objektų kitimas per šį amžių. Padaryta 183 nuotraukos, 33 etnografinių objektų piešiniai.

1985 m. etnografinėse ekspedicijose padaryta apie 1100 aprašų ir užpildyta ankety, apie 700 brėžinių ir piešinių, apie 1200 nuotraukų.

V. Morkūnas

Referatas

„Lietuvos istorijos metraštis, 1985 metai“. Autorių kolektyvas. Leidykla „Mokslas“. V., 1986 m. Lietuvių kalba, straipsnių reziumė rusų k., tomo turinys, titulinis lapas ir referatas — lietuvių, rusų, anglų ir vokiečių kalbomis, 183 p., tiražas 1000 egz.

„Lietuvos istorijos metraštis“ yra Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Istorijos instituto serijinis leidinys, skirtas svarbiausiems Lietuvos istorijos mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, supažindinti visuomenę su respublikos istorikų moksline veikla, kitų respublikų ir užsienio mokslininkų darbais Lietuvos istorijos tyrimo srityje.

Реферат

«Ежегодник истории Литвы, год 1985». Кол. авт.—Вильнюс: Мокслас, 1986. На лит. яз. Резюме на рус.; содержание тома, титульный лист и реферат — на лит., рус., англ., нем. яз. 183 с. Тираж 1000 экз.

«Ежегодник истории Литвы» является серийным изданием Ин-та истории АН ЛитССР. В нем публикуются результаты научных исследований по вопросам истории Литвы ученых нашей и других советских республик и зарубежных стран.

Abstract

“The Year-Book of Lithuanian History”. 1985”. Composite authors. Mokslas Publishers, Vilnius, 1986. In Lithuanian, summaries in Russian, contents, title-page and abstracts in Lithuanian, Russian, English and German; 183 pages, 1,000 copies.

“The Year-Book of Lithuanian History” is a serial publication of the Institute of History of the Academy of Sciences of the Lithuanian SSR intended to report on the main results of scientific research in Lithuanian history, to acquaint the public with the scientific activities of Lithuanian historians as well as with the works by other Soviet and foreign scientists in the field of Lithuanian history.

Referat

„Jahrbuch für litauische Geschichte. 1985“. Autorenkollektiv. Verlag „Mokslas“, Vilnius, 1986. In litauischer Sprache, die Zusammenfassungen der Artikel in russischer Sprache; Inhalt des Bandes, Titelblatt und Referat — in Litauisch, Russisch, Englisch und Deutsch. 183 Seiten, Auflage 1000 Ex.

„Jahrbuch für litauische Geschichte“ ist eine Dauerausgabe des Institutes für Geschichte der Akademie der Wissenschaften der Litauischen SSR, die die wichtigsten historischen wissenschaftlichen Forschungsergebnisse der Geschichte Litauens publiziert und die Öffentlichkeit mit der wissenschaftlichen Tätigkeit der litauischen Historiker, sowie mit den Arbeiten von Wissenschaftlern der anderen Republiken und des Auslands auf dem Gebiete der Geschichte Litauens bekanntmacht.